

L I D E R

PROMOCJA ZDROWIA KULTURA ZDROWOTNA I FIZYCZNA

Numer 2. 2016 /302/

SZKOLNY
ZWIĄZEK
SPORTOWY

INSTYTUT
KARDIOLOGII

Woleliśmy zachować życie z tej słabej, chociaż słusznej racji, że nasza śmierć nie mogłaby nic pomóc. Ale to, że żyjemy, stanowi naszą winę" (Karl Jaspers po II wojnie światowej o Holokauście) .

Redaktor Naczelny Lidera podgląda bobry u ujścia Tarczynki do Jeziorki (gmina Prażmów). Patrz dalej fotoreportaż z tego podglądania : Kamy Veymont i Adama Kina

A w numerze : Wstęp Redaktora Naczelnego o Tezach Programowych MSiT 2016 – Główne Obszary Działalności, dalej te tezy w całości, Le Bon o psychologii tłumu, fotoreportaż z Doliny Bobrów, Mariola Bogumiła Bednarz o Marii Zamoyskiej, Dalszy ciąg rekomendacji dorobku wydawniczego XXI Sympozjum Naukowego Edukacja Jutra Zakopane 2015, tom V „Problemy Współczesnej Rodziny”. Ciekawe propozycje Barbary Wojtkiewicz zajęć z Nordic Walking. Rekomendacje fascynujących książek (Houellebecq, Schonker, Koltitz). Prozdrowotne wieści z różnych portali.

Spis treści

Zbigniew Cendrowski

O „Tezach programowych MSiT 2016 - Główne Obszary Działalności” 2

Oraz tekst tego dokumentu 5

Fotoreportaż Lidera z Doliny Bobrów – tam gdzie Tarczynka wpada do Jeziorki.....9

Zawstydzająca aktualność książki Le Bona o psychologii tłumów.. 16

Mariola Bogumiła Bednarz kontynuuje opowieści o wielkich obywatelach Zakopanego – tym razem o Marii Zamoyskiej.....19

XXI Tatrzańskie Sympozjum Naukowe Edukacja Jutra 2015. Rekomendacja tomu V „Problemy współczesnej Rodziny.....21

Barbara Wojtkiewicz

Konspekt zajęć z Nordic Walking..... 43

Zbigniew Cendrowski

Rekomendacje trzech książek : Michel Houellbecq – „Uległość”, Henryk Schonker - „Dotknięcie Anioła” , Zwi Kolitz - „Josela Rakowera rozmowa z Bogiem”)..... ..50

Aktualne wieści (sygnalnie) z prozdrowotnych portali.....55

**Zbigniew Cendrowski
Drodzy czytelnicy**

W dniu 14 stycznia na konferencji prasowej MSiT z udziałem Pani Premier Beaty Szydło zostały opublikowane „Tezy programowe Ministerstwa Sportu i Turystyki w 2016 roku - Główne Obszary

Działalności”. Ten interesujący dokument publikuję w całości nieco dalej.

Ponieważ materiał ma tytuł „Tezy” należy oczekiwać, że wkrótce poznamy dalsze konkretne zamiary Ministerstwa, choć już na ich podstawie możemy zorientować się jakie to są zamiary. Będziemy jak zawsze systematycznie informowali naszych czytelników o biegu zdarzeń. Na razie moją szczególną uwagę zwróciły dwa punkty z tego programu : 1.4 i 1.8

1.4 Szkolne Kluby Sportowe - powrót do koncepcji SKS. Cel: urealnienie trzeciej i czwartej godziny wychowania fizycznego w szkołach.

1.8 Sport Dzieci i Młodzieży jako profilaktyka zdrowotna – promowanie zdrowego trybu życia wśród dzieci i młodzieży jako podstawę przeciwdziałania chorobom.

Nie jest jeszcze czas, jedynie na podstawie lektury Tez, a szczególnie ww. zapisów, na formułowanie jakichś ogólniejszych ocen (pochwał i zachęt a także uwag krytycznych). Na to przyjdzie czas kiedy „*Ex fructibus eorum cognoscetis eos* („*poznacie ich po ich owocach*”).

Teraz chcę, nieco wyprzedzając późniejsze oceny, uwagi i propozycje, powiedzieć parę słów na ten temat i czynię to z pozycji moich ponad 50 - letnich doświadczeń zajmowania się problemami kultury fizycznej, o której zawsze mówiłem, iż jest częścią kultury narodowej. Moje uczestnictwo przebiegało zawsze w jakimś odniesieniu do licznych zmian na szczytach władzy, kiedy kolejni liczni ministrowie : zdrowia, edukacji narodowej i kultury fizycznej, powodowani ambicjami i w mniejszym lub większym stopniu wiedzą i potrzebami nadrzędnymi (misja) kontynuowali lub zmieniali politykę w podległej im sferze a dla tych realizacji tworzyli różne sojusze, swoiste think tanki, lobby itp. dokonywali zmian kadrowych i programowych nawiązywali (lub nie) kontakty z przedstawicielami nauki, mediami, przeprowadzali jakieś konsultacje – te najczęściej w gronie najbliższych sojuszników. Nie wszystkim udawały się kontynuacje tego co dobre i trafne zmiany tego co zmieniać należało. Mam na ten temat własną ocenę, która najpierw subiektywna z upływem czasu i zdarzeń obiektywizuje się. Może kiedyś napiszę coś obszerniejszego na ten temat.

Co do tych punktów, które przykuły moją szczególną uwagę to myślę, że jak mało kto mam prawo oczekiwać ich dobrej realizacji. Co się

tyczy punktu 1.4 to należałoby wprzód **wyjaśnić co oznacza „powrót do koncepcji SKS ” i jak rozumieć „urealnienie” 3 i 4 godziny wf w szkołach**”. Przed laty byłem współautorem „koncepcji SKS”. (która była „oczkiem w głowie” dla Szkolnego Związku Sportowego.) a także bardziej współcześnie pomysłu 3 + 2 i zapisanej w podstawie programowej zasady zajęć nadobowiązkowych (zajęć do wyboru). Rozumiem, że zapewne nie chodzi o „powrót wprost” ale dostosowanie tych idei do czasów współczesnych. Myślę jednak że kilka zasad, celów, zadań SKS (tworzących podstawę ich koncepcji) nie tracą na aktualności. Są to powszechne sportowanie, wyłanianie talentów, samorządność młodzieży tak uprawiane aby wzajem się wspierały. Zasada zapisana w punkcie 1.8 : **”Sport jako profilaktyka zdrowotna” brzmi nieźle** ale... Zbyt dobrze pamiętam wyboistą drogę na jakiej usiłowaliśmy wpisać kulturę fizyczną z jej ogromnymi możliwościami prozdrowotnymi do pakietu zadań realizowanych w resortach zdrowia, edukacji narodowej i kultury fizycznej. Tylko niektóre z tych usiłowani się udały (np. wpisanie edukacji zdrowotnej do nowej podstawy programowej (rok 2008) i ściślejsze jej powiązanie z wychowaniem fizycznym. Wielkie nadzieje wiązaliśmy z Ustawą o Zdrowiu Publicznym i nową wersją NPZ , ale tradycyjnie już sprawy kultury fizycznej zostały w tych dokumentach zmarginalizowane.

Co się zaś tyczy ogólniejszej refleksji dotyczącej „Tez” to odnoszę wrażenie, że w systemie polskiej kultury fizycznej pogłębia się prosportowy dryf zapoczątkowany przez niefortunną ustawę o sporcie. Kolejni władcy i decydenci preferują proste (żeby nie powiedzieć prostackie) rozwiązania. Hasła przez sport do zdrowia (sport to zdrowie) gromadzi w sobie wszystkie te fałszywki. Nawet wtedy gdy niejako po drodze na siłę żenimy przyczynowo i skutkowo sport i zdrowy styl życia. Takie rozwiązanie daje sukces pozorny i niewielki a uwikłane w system rywalizacji i współzawodnictwa staje się atrakcyjne tylko dla części młodzieży a dla większości jest traumatyczne i skutkuje postrzeganiem tej dziedziny ekspresji kulturowej jaką jest sport jako tej, w której (wielu) nie ma żadnych szans. Heroiczne i zasługujące na uznanie akcje „Stop zwolnieniom z wf”, „Sport - przeciwdziałanie agresji”, „Mały mistrz” - to przykłady dobrych chęci ale.. Chodzi tu o znane w psychologii, a w środowisku kultury fizycznej niedoceniane zjawisko, że tam gdzie wskazuje się, że

ktoś jest lepszy - nieuchronnie pojawia się ocena, że inni są gorsi. Uporczywe lansowanie hasła sport jest dla każdego jest piękne ale w realizacji i w odniesieniu do sportu szkolnego zawsze oznaczało w praktyce „łowienie” talentów i nieuchronne zjawisko wykluczenia.

Chodzi o rzecz znacznie trudniejszą - o wytrwały mózół pedagogiczny w kreowanie prozdrowotnych wartości ruchu i aktywności fizycznej jako podstawowego elementu zdrowego stylu życia zwiększających nasze życiowe szanse. Największy jak dotąd program „Szkoła Promująca Zdrowie” nie ma należytego wsparcia.

Być może nowe kierownictwo MSiT oraz MEN zdają sobie sprawę z wagi i złożoności tego problemu i dadzą temu wyraz w stosownych decyzjach i - co niesłychanie ważne potrafią zrobić należyty użytek z tych rozwiązań, które dawały dobre rezultaty.

Zupełnie na marginesie uważam, że w budowaniu nowoczesnego społeczeństwa (i państwa) niezbędne jest przestrzeganie najwyższego systemu wartości – niszczące np. jest przenoszenie zasad partyjnych „rozbiorów” do sądownictwa (sędziowie wasi i nasi ?).

Będę tym sprawom – tu jedynie skrótowo zasygnalizowanym, poświęcał wiele miejsca w Liderze i na portalu Lidera.

Lider.3000@poczta.onet.pl
www.lider.szs.pl

Zbigniew Cendrowski
Redaktor Naczelny

Tezy Programowe Ministerstwa Sportu i Turystyki w 2016 roku Główne Obszary Działalności. (Materiał prasowy MSiT)

- 1. SPORT DZIECI I MŁODZIEŻY**
- 2. SPORT WYCZYNOWY**
- 3. SPORT NIEPEŁNOSPRAWNYCH**
- 4. LEGISLACJA**
- 5. TURYSTYKA**

SPORT DZIECI I MŁODZIEŻY

1.1 **Kumulacja zadań** - osiągnięcie maksymalnej przejrzystości, prostoty i efektywności poszczególnych programów oraz skumulowanie funduszy na konkretnych celach programowych.

1.2 **Program infrastruktury szkolnej** - wsparcie finansowe dla samorządów w ramach budowy/modernizacji szkolnej infrastruktury sportowej.

1.3 **Program pilotażowy „Delfinek”** - budowa przyszkolnych pływalni dla uczniów szkół podstawowych.

1.4 **Szkolne Kluby Sportowe - powrót do koncepcji SKS.** Cel: urealnienie trzeciej i czwartej godziny wychowania fizycznego w szkołach.

1.5 **Nowy program wsparcia dla klubów sportowych** - Kwota przeznaczona na dofinansowanie w wysokości około 13-15 mln zł z możliwością zwiększenia środków w ramach programu.

Proponowane przeznaczenie środków:

- dofinansowanie trenerów
- dofinansowanie zgrupowań
- dofinansowanie zakupu sprzętu sportowego

1.6. **Systemowa reaktywacja działań** w zakresie :

- kadry wojewódzkiej
- ogólnopolskiej olimpiady młodzieży
- szkolenie juniora młodszego

1.7 **Narodowa Baza Talentów** - w porozumieniu z AWF Warszawa i Ministerstwem Edukacji Narodowej wprowadzenie podstawowych testów sprawnościowych (między innymi: podciąganie, zwis na drążku, skok w dal z miejsca, bieg na 60m, 600m czy 800m). Testy jako standard w szkołach. Wyniki wprowadzane do ogólnopolskiego systemu informatycznego. Umożliwi to monitorowanie i odkrywanie młodych talentów w sporcie, a także poznanie rzeczywistego stanu sprawności fizycznej dzieci i młodzieży.

1.8 **Sport Dzieci i Młodzieży jako profilaktyka zdrowotna** – promowanie zdrowego trybu życia pośród dzieci i młodzieży jako podstawę przeciwdziałania chorobom.

1.9 **Spójna Koncepcja Szkoleniowa:**

- Senior
- Młodzieżowiec
- Junior
- Junior Młodszy
- Młodzik
- Szkolne Kluby Sportowe

2 SPORT WYCZYNOWY

2.1 **Program „Stop zwolnieniom z WF- u”** z udziałem stypendystów Ministerstwa Sportu i Turystyki – wprowadzenie zapisu do umowy stypendialnej sportowców zobowiązującego do uczestnictwa zawodników w co najmniej jednej godzinie wychowania fizycznego w szkole w ramach swojego miejsca zamieszkania. Celem aktywizacja młodych ludzi i promowanie kultury fizycznej.

2.2 **„Selfie z Gwiazdą”** - stworzenie serwisu internetowego zawierającego kalendarz zajęć, w których będą uczestniczyć zawodnicy oraz materiały merytoryczne i promocyjne programu.

2.3 Zwiększenie liczby stypendystów Ministerstwa Sportu i Turystyki – obecnie liczba miejsc dla stypendystów przedstawia się następująco:

	Seniorzy	Juniorzy
Zajęte miejsca na zawodach rangi IO, ME, MŚ	1-8	1-3

Propozycja zwiększenia liczby miejsc przedstawia się następująco

	Seniorzy	Juniorzy
Zajęte miejsca na zawodach rangi IO, ME, MŚ	1-12	1-6 lub 8

2.4 Finansowanie stypendiów z Ministerstwa Sportu i Turystyki – środki finansowe kierowane są bezpośrednio z Ministerstwa Sportu i Turystyki do zawodników. Takie rozwiązanie powoduje szybszą absorbcję środków stypendialnych oraz zmniejszenie kosztów operacyjnych związanych z przekazywaniem pieniędzy. Ewentualne wprowadzenie zmian planowane na styczeń 2017 roku.

2.5 Płynność finansowa w sporcie. W styczniu 2016 roku Ministerstwo wypłaciło związkom środki na przygotowanie do Igrzysk Olimpijskich w Rio najszybciej w historii. Podobnie w zakresie rozpatrzenia wniosków i przyznania środków finansowych w ramach Fundusz Rozwoju Kultury Fizycznej.

3 SPORT NIEPEŁNOSPRAWNYCH

3.1 Zwiększenie środków na sport wyczynowy osób niepełnosprawnych - zwiększenie o 57% nakładów ze środków budżetu państwa z kwoty 5.2 mln złotych w 2015 roku do kwoty 8.2 mln złotych w 2016 roku na zadania związane z przygotowaniem kadry narodowej do udziału w Igrzyskach Paraolimpijskich, Igrzyskach Głuchych, Mistrzostwach Świata i Europy w 2016 roku.

3.2 Linia demarkacyjna - PFRON oraz MSiT finansują te same zadania w ramach sportu niepełnosprawnych. Wprowadzenie rozwiązań dla postulatu rozdziału kompetencji.

3.3 Integracja Środowiska - zachęcanie niepełnosprawnych sportowców do korzystania z obiektów Centralnych Ośrodków Sportu w ramach zgrupowań sportowych. Kontynuowanie dostosowania obiektów do ich wymogów.

4. LEGISLACJA

4.1 Nowelizacja ustawy o sporcie - konsultacje dotyczące ustawy o sporcie w obecnej formie. Rozwiązania umożliwiające najpopularniejszym nieolimpijskim związkom sportowym zachowanie statusu Polskiego Związku Sportowego.

4.2 Regulacje w sektorze dopingu- ujednoczenie przepisów dopingowych na wzór obowiązujących na terenie Unii Europejskiej.

4.3 Uregulowanie rozwiązań prawnych dot. sportu niepełnosprawnych - konieczność uporządkowania zapisów prawnych.

4.4 Przygotowanie założeń nowej ustawy o usługach turystycznych - podjęcie tego zadania wynika zarówno z konieczności wdrożenia dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie imprez turystycznych i powiązanych usług turystycznych, jak i z potrzeby dostosowania obowiązujących przepisów do zmieniających się realiów funkcjonowania rynku turystycznego. Przy pracach w tym zakresie wykorzystano wyniki konsultacji Białej Księgi ustawy o usługach turystycznych z szeroko pojętym środowiskiem turystycznym.

5.TURYSTYKA

5.1 Wzmocnienie systemu zabezpieczeń finansowych biur podróży - wprowadzenie II filaru zabezpieczeń finansowych na wypadek niewypłacalności biur podróży, poprzez wprowadzenie nowego Turystycznego Funduszu Gwarancyjnego prowadzonego przez Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny.

5.2 Wsparcie rozwoju turystyki krajowej

- „Polska za pół ceny”. Akcja weekendowa/miesięczna organizowana w ramach obchodów Światowego Dnia Turystyki 27 września.

- „Wypoczywaj w kraju”. Akcja promocyjna, której celem będzie pokazanie bogactwa oferty turystycznej, jako alternatywy do urlopów zagranicznych.

Wydarzenia jako kotwice medialne polskiej turystyki

5.3 Światowe Dni Młodzieży w Krakowie 26 - 31 lipca 2016 roku - działania MSiT w ramach zespołu przygotowującego to wydarzenie. Spodziewany udział około 2 mln pielgrzymów z całego świata. Mając na uwadze międzynarodowy charakter tego wydarzenia, planowane jest wykorzystanie Światowych Dni Młodzieży do promocji Polski na arenie międzynarodowej.

5.4 Mistrzostwa Europy w piłce nożnej we Francji EURO 2016 – promowanie marki Polska i polskich produktów turystycznych przy wykorzystaniu m.in. potencjału Zagranicznego Ośrodka Polskiej Organizacji Turystycznej (ZOPOT) w Paryżu. Na przestrzeni pt. „AGORA” każdy z krajów, którego reprezentacja narodowa będzie brała udział w Mistrzostwach Europy, będzie miał możliwość zaprezentowania swojego kraju w ciągu jednego dnia. Prezentacja kraju może mieć formę koncertu, animacji, projekcji, pokazu kulinarnego, itp. Organizatorzy przewidują, że w okresie trwania Mistrzostw Europy miejsce to odwiedzi ponad 2,5 miliona osób.

5.5 Konieczność podjęcia rozmów w sprawie ujednoczenia systemu identyfikacji wizualnej Polski, czego efektem jest spójna koncepcja wizerunku kraju kreowana przez różne podmioty i organizacje, w tym również właściwe resorty rządowe.

Wycieczka Lidera do „ Doliny Bobrów” . To tam gdzie Tarczynka wpada do Jezioroki. Wspominam czasy (lata 1947-1950) kiedy Tarczynka była tak czysta, że z Jankiem Górskim łowiliśmy w niej raki. I to se ne vrati...

(Foto : Kama Veymont i Adam Kin)

Fragmety z „Wprowadzenia” do książki : Gustave Le Bon (1841 – 1931 “Psychologia tłumu” (*Biblioteka filozofów, Hachette*)

...Nie wiemy, na jakich ideach zasadniczych oprze się społeczeństwo, które zajmie nasze miejsce, ale już obecnie możemy przewidywać, że w swej organizacji będzie się musiało liczyć z niedawno powstałą potęgą i ostatnim

władcą bieżącego wieku: z potęgą tłumu. Na gruzach tylu poglądów, niegdyś prawdziwych i czczonych, dziś już na pół obumarłych, tylu powag zdruzgotanych przez rewolucje wyrosła na razie tylko ta jedna potęga, która dąży do pochłonięcia wszystkich innych w możliwie najkrótszym czasie. Obecnie, kiedy chwieją się, giną nasze odwieczne poglądy, kiedy usuwane są dotychczasowe podpory życia społecznego, urok potęgi tłumu wciąż rośnie i nic jej nie grozi. Nadchodzące stulecie będzie zatem **erą tłumów...**

...W wieku ubiegłym zasadniczymi czynnikami wpływającymi na bieg dziejów były: tradycyjna polityka państw i rywalizacja domów panujących. Na opinie tłumu najczęściej zasadniczo nie zwracano żadnej uwagi. Obecnie tradycje polityczne, dążenia osobiste panujących, ich współzawodnictwo niewiele znaczą. Najważniejszy stał się głos tłumu, którego nasłuchują królowie, a on im nakazuje, jak mają postępować. Losy narodów rozstrzygają się teraz nie w radach książąt, lecz w duszy tłumów. Najbardziej charakterystycznym i najsilniej uderzającym rysem obecnego przejściowego okresu jest dojście do głosu warstw ludowych, a raczej stopniowe i powolne przekształcanie się tych warstw w warstwy panujące. Rzeczywistym tego wyrazem jest powszechne głosowanie, które przez długi czas miało nieznaczący wpływ i początkowo dawało się łatwo kierować...

Potęga tłumu rosła powoli, początkowo przez rozszerzanie się pewnych idei, które z wolna stawały się treścią duszy tłumu, a następnie przez stopniowe zrzeszanie się jednostek dążących do urzeczywistnienia tych koncepcji, dotychczas tylko teoretycznych. Droga zrzeszania się wykuwały sobie tłumy pojęcie o swych dążeniach i celach, jeżeli niezupełnie uzasadnione, to w każdym razie jasno określone, i w ten sposób uświadomiły sobie swą potęgę. Zawiażują one teraz syndykaty, przed którymi ustępuje wszelka władza, tworzą giełdy pracy, które wbrew wszelkim prawom ekonomicznym chcą rządzić warunkami pracy i płacy robotnika. Tłumy wysyłają do ciał ustawodawczych swych przedstawicieli, pozbawionych wszakże wszelkiej inicjatywy i samodzielności, będących jedynie rzecznikami komitetów, które ich wybrały.

Żądania tłumu są coraz wyraźniejsze, a celem tych żądań jest zupełne zburzenie obecnego porządku społecznego. W miejsce dotychczasowego ustroju tłum usiłuje zaprowadzić pierwotny komunizm, który jedynie w zaraniu cywilizacji był normalną formą wewnętrznego współżycia wszystkich grup ludzkich. Ograniczenie czasu pracy, wywłaszczenie kopalń, kolei żelaznych, fabryk i gruntów, równy podział dochodów, oddanie władzy w społeczeństwie warstwom ludowym itd. - oto żądania tłumu.

Tłum nie posiada wielkiej zdolności rozumowania; posiada w zamian wielką zdolność do działania, którą potęguje jego obecna organizacja. Idee wyłaniające się w obecnej dobie wkrótce zamienią się w idee odwieczne, nabędą wszechmocy i despotycznej siły, nie dopuszczającej do ich roztrząsania. Boskie prawa tłumu zajmą miejsce boskich praw królów. Pisarze doceniani przez naszą burżuazję i będący dobrymi przedstawicielami jej nieco ciasnych i krótkowzrocznych poglądów, jej powszechnego sceptycyzmu i nierzadko wybujałego egoizmu,

przerażeni są tą nową potęgą, a chcąc zwalczyć rozprzeżenie umysłów, z rozpaczą zwracają się o pomoc moralną do Kościoła, niegdyś tak bardzo przez nich lekceważonego. Głoszą oni bankructwo wiedzy i na powrót uznają wielkość objawionych prawd. Zapominają jednak ci nowo nawróceni, że choćby sami byli pod działaniem łaski, to wątpić można, czy uzyska ona władzę nad duszami tych, których nie obchodzą sprawy zaświatów. Tłum nie chce już bogów, których wyrzekli się wczoraj dawni jego panowie, przyczyniając się do ich obalenia. Rzeki nie płyną z powrotem do źródeł. Nauka wcale nie zbankrutowała i nie ona ponosi odpowiedzialność za obecne rozprzeżenie umysłów, nie ona zrodziła tę potęgę, która wyrosła z owego rozprzeżenia. Nauka przyrzekła nam tylko dociekanie prawdy lub co najwyżej poznanie związków dostępnych naszemu rozumowi, nigdy zaś nie łudziła obietnicą spokoju i pomyślności. Ona obojętnie patrzy na nasze uczucia, nie obchodzą jej nasze skargi i żadna siła nie potrafi wskrzesić w naszych duszach wiary w złudzenia, które rozwiała.

Pobieżne przyjrzenie się życiu wszystkich narodów wykaże nam gwałtowny wzrost potęgi tłumów. Fakt ten, dobry czy zły, musimy uznać. Wszelkie przeciwko niemu kierowane oskarżenia są pustymi frazesami. Być może, wystąpienie na widownię tłumów będzie jedną z ostatnich faz cywilizacji Zachodu, zapowiedzią powrotu do pierwotnej anarchii, która poprzedza każde kiełkowanie nowych form społecznych. Ale czy istnieją środki, by temu zapobiec? Nie od dziś tłum przyjął na siebie rolę jawnego burzyciela przestarzałych cywilizacji. **Historia uczy nas, że zawsze wtedy, kiedy siły moralne, na których opiera się dane społeczeństwo, traciły swą życiodajną moc, tłumy nieświadome i brutalne, słusznie nazwane barbarzyńcami, przyspieszały dogorywanie wyczerpanej cywilizacji. Faktem jest, że cywilizację tworzyły i rozwijały w minionych okresach dziejów zawsze tylko drobne grupy arystokracji intelektualnej, nigdy zaś tłumy.** Moc tłumów jest tylko niszcząca. Ich rządy były zawsze okresem rozstroju. Istnienie cywilizacji domaga się określonych, stałych praw, dyscypliny, zastąpienia instynktów rozumem, myślenia o przyszłości, pewnego stopnia kultury, czyli takich właśnie warunków, na jakie tłum zdany na siebie nigdy się nie zdobędzie. Swą bowiem potęgą wyłącznie niszczycielską działa on jak bakterie przyspieszające rozkład osłabionych organizmów lub trupów.

Tłumy są zawsze tą siłą, która rozsypuje zmurszałą budowlę cywilizacji. Wtedy spełniają swą rolę, a siła polegająca na ilości jest wówczas ideą przewodnią historii. Czyż nasza cywilizacja nie potrafi ujść podobnego losu? Można się tego lękać, ale nie wiemy tego jeszcze. Tak czy inaczej, musimy przygotować się na rządy tłumów, skoro bez najmniejszego zastanawiania się usuwano wszystkie przeszkody, które mogły nie dopuścić do władzy tłumy.

Chociaż tak dużo mówi się teraz o tłumach, to jednak prawie są nam nieznane. Zawodowi psychologowie, trzymając się od nich z dala, nie znają ich, a jeśli któryś zajmuje się nimi, to tylko z punktu widzenia zbrodni, jakich mogą się dopuścić. Nie da się zaprzeczyć, że istnieją tłumy zbrodnicze, ale też

faktem jest, iż istnieją tłumy cnotliwe, bohaterskie itd. Zbrodnia tłumy to tylko jeden szczegół z jego życia psychicznego; jak z opisów i badań występku jednostki nie można orzec o jej psychice, tak też niemożliwością jest ze studiów nad zbrodniami tłumów poznać ich duszę.

Niemal wszyscy władcy świata, wielcy twórcy religii państw, apostołowie wszelkich wyznań, wielcy mężowie stanu, a w mniejszej skali i przywódcy małych społeczności, posiadali zawsze instynktowną znajomość duszy tłumów, byli intuicyjnymi psychologami tłumów. Dzięki temu panowali nad tłumami. Napoleon wprost nadzwyczajnie poznał duszę tłumy francuskiego, natomiast często nie mógł wczuć się w duszę tłumów należących do innych ras. Ta nieznamość kazała mu wyruszyć do Hiszpanii i Rosji, by samemu sobie zgotować upadek. Znamość psychiki tłumy stanowi obecnie umiejętność męża stanu, który nie pragnie już rządzić tłumem - bo to rzecz prawie niemożliwa - ale sam chce uniknąć przynajmniej ulegania tłumom.

Wnikając w psychologię tłumów, przekonujemy się, że ustawy i instytucje wywierają zbyt mały na nie wpływ i że **tłum nie posiada zdolności do wytworzenia sobie własnych poglądów, lecz przyjmuje za swoje te, które zostały mu narzucone.** Sucha litera prawa nie potrafi pokierować tłumem. Może go tylko porwać oddziaływanie na wrażliwość jego duszy. Na przykład przypuśćmy, że prawodawca zamierza nałożyć nowy podatek - to czyż wybierze taki, który by był teoretycznie najsprawiedliwszy? W żadnym razie. Bo czasem podatek najniesprawiedliwszy może być w praktyce dla tłumy najlepszy, jeżeli nie bije w oczy, nie narzuca się swym brzemieniem. Z tych to powodów masy łatwiej zniosą podatek pośredni, choćby bardzo uciążliwy. Spłacając go, nierzadko groszami, w cenie artykułów codziennej potrzeby, tłum nie narusza swych zwyczajów i nie robi to na nim wielkiego wrażenia. Ale gdyby ktoś spróbował zamienić ten podatek na podatek bezpośredni, choćby dziesięciokrotnie mniej uciążliwy od poprzedniego, lecz nałożony na zarobki lub inne dochody i płacony w jednym rzucie, spotka się z jednomyślnym protestem. Nieuchwytnie części grosza płacone co dnia zastępuje kwota stosunkowo dość wysoka, która w czasie uiszczania jej czynić będzie wrażenie nadzwyczajnie wielkiej. Gdyby tę kwotę zbierano przez odkładanie owych części grosza, wydawałaby się rzeczywiście mała; ale takie postępowanie ekonomiczne wymaga nieco przezorności, do której tłum nie jest zdolny.

Wybrany przez nas przykład należy do najprostszych i posiada siłę przekonania każdego.

Niniejsze studium duszy tłumy będzie tylko prostym podsumowaniem poczynionych poszukiwań i pozwala jedynie na kilka ogólnych twierdzeń. Celem naszym jest zainteresowanie innych badaczy tą kwestią, bo czas uprawić to leżące odłogiem pole.

MARIOŁA BOGUMIŁA BEDNARZ,

(teolog duchowości, publicystka, członkini Klubu Władysława Zamoyskiego w Zakopanem).

WIELKA SERCEM I DUCHEM MARIA ZAMOYSKA (1860- 1937)

To niezwykła postać w dziejach patriotów polskich. Była arystokratką, córką generała Władysława Zamoyskiego i Jadwigi hrabiny z Działyńskich – Zamoyskiej. Spadkobierczynią majątku magnackiego rodu Działyńskich. Ale jako osoba majątna, zrezygnowała z należnych jej przywilejów, wybierając drogę służenia bliźnim. Maria wybrała służbę społeczną. Jest dla nas pięknym przykładem w czynieniu dobra! Warto tę szlachetną postać postawić sobie za wzór i ją naśladować.

DUCHEM ODDANA BOGU I OJCZYŹNIE

Jej brat, wielki społecznik i patriota Władysław Zamoyski, podziwiał młodszą siostrę chwając jej wybitną działalność. Pisał z Paryża, 10 października 1916 roku takie słowa: „, Moja siostra zapracowana, ale cudów dokonuje. Całym rzeszom naszych biedaków [emigrantów polskich] usługi oddaje, nigdy się nie daje największymi trudnościami zniechęcić. Od rana do nocy u niej obłożenie. Rekord taki zdobyła: raz w jednym dniu w siedemnastu biurach była! Zamęcza się, ale trzeba jej przyznać, że nie bez skutku. Wdzięczności zbiera moc i na nią zasługuje”.

Hrabianka Maria Zamoyska nie korzystała z należnej jej pozycji społecznej, ale dzięki niej w 1908r., założyła w Paryżu „, Biuro Opieki nad Polskimi Robotnikami”. Pomagała polskim emigrantom zdobywać pracę spotykać się z bliskimi i starała się, aby nie byli pozbawieni opieki księży duszpasterzy. „,PROTECTION POLONAIS,, (Opieka Polska) stało się konsulatem w Paryżu, a Maria Zamoyska walczyła o wolność jeńców polskich we francuskich obozach w czasie I wojny światowej. Biuro utrzymywane jej własnym kosztem wyszukiwało najgodziwsze warunki pracy polskim emigrantom. Broniło ich od wyzysku dając im prawdziwe oparcie. Nic więc dziwnego, że całe rzesze Polaków było Marii niezmiernie wdzięczne za jej pracę na rzecz krajan. Kiedy więc hrabianka powracała do Polski, pod drzwiami jej mieszkania gromadzili się licznie ludzie, a wtedy jej brat widząc ich mówił: „,Przejazd żadnego z ministrów nie robi takiego ruchu jak twój”. Wdzięczność rodzin emigrantów nie miała dla Marii granic... Hrabianka była honorową przedstawicielką emigracji polskiej. Razem z Władysławem Mickiewiczem (synem poety Adama) i ks. Janem Gralewskim, była wybitną Polką, która współpracowała z pismem „, The Polish Review”, wydawanym w Londynie przez Augusta Zaleskiego. Wybitna patriotka za swe zasługi została nagrodzona 6 października 1919 roku dyplomem uznania. Otrzymała też Krzyż Komandorski Polonia Restituta.

CZŁONKINI STOWARZYSZENIA MATKI BOŻEJ DOBREJ RADY

Ta wyjątkowa magnatka potrafiła zręcznie szyć, gotować, jeździć konno. Biegła władała kilkoma językami. Prócz dużej wiedzy czarowała głosem rozwijając wokalny talent. Maria miała też uzdolnienia malarskie i dziś w posiadłości Zamoyskich w Kórniku, jej spuścizna obejmuje: dzieła malarskie, kompozycje muzyczne i druki o charakterze religijnym i wychowawczym. Hrabianka zostawiła pamiętniki, w których sprecyzowała swoje oddanie życia Bogu.

Wybrała samotność, bo zapewniała że : „Moim Oblubieńcem jest Jezus”. Śpiewała w czasie nabożeństw w kościołach Kórnika i Zakopanego. Założyła chór szkolny, uczyła dzieci solfeżu, kierowała też internatem. Hrabianka razem z matką i bratem Władysławem, zajęła się tworzeniem Szkoły Domowej Pracy Kobiet. W czerwcu 1891 roku, cała rodzina Zamoyskich osiadła na stałe w Kuźnicach. Brat Marii stał się właścicielem Zakopanego, odzyskał wtedy Tatry i Morskie Oko okupowane przez zaborców! Zarządzał na Podhalu swoimi dobrami a jego siostra uczyła z matką młode panny w Kuźnickiej szkole. Szkoła ta czyniła wiele dobrego dla okupowanej Polski. Promowała umiłowanie Boga i człowieka, szacunku do pracy i wartości moralnych. Kształciła starannie polskie dziewczęta, przygotowując je do spełniania zadań społecznych i prac domowych, dobrze zarządzających gospodyń, dobrych matek. W ich serca wpajano wartości duchowe i patriotyzm. To właśnie w 1880 r., hrabina Jadwiga Zamoyska, matka Marii, utworzyła w Paryżu – Stowarzyszenie Chrześcijańsko – Społeczne Matki Bożej Dobrej Rady, skupiające laikat katolicki. Było ono szkołą życia dla licznych chrześcijanek, pomagając kształtować ich osobowość, ucząc zarazem pracy społecznej dla dobra Kościoła i kraju.

SŁUŻYŁA BOGU W ZNIEWOLONEJ POLSCE

Matka hrabianki Marii, generałowa Jadwiga Zamoyska, była wybitną postacią. Razem z Marią na pierwszym miejscu hrabina stawiała: "Miłość Boga i Ojczyzny". Wpajały swoim podopiecznym, że: "Poświęcenie jest tak od miłości nierozdzielne, tak z niej wynika, że nie można mówić o miłości Ojczyzny, żeby nie mówić o służbie dla Ojczyzny". Michalina Grodzicka chwaliła Marię pisząc: „Ruch i ciągła praca znamionowały tę piękną postać przewyższającą innych, czy to, gdy (...) w gronie dziewcząt prała przy jednej z nimi balii, lub w kuchni uczyła je piec i gotować, czy to, gdy po wojnie pieszo przemierzała ulice Poznania, Krakowa i Warszawy, jeździła czwartą klasą, lub kornie zmieszana z tłumem klęczała w kościołach”. Hrabianka uczestniczyła w audiencjach papieskich. Powodowana miłością do Chrystusa, miała szlachetne i wielkie duchem serce względem najbiedniejszych. Maria ze skromnych środków utrzymywała szkołę dla dzieci emigrantów polskich. Opiekowała się Domem studentek Polek w stolicy nad Sekwaną. Wspierała zapomogami ubogą młodzież,

biednych i chorych. W Kórniku otworzyła pracownię kilimów, w której uczyła panny tkania i farbowania wełny. Razem z bratem Władysławem, całe swe mienie hrabianka szlachetnie ofiarowała Polsce! Spuścizna Marii Zamoyskiej obejmuje: dzieł malarskie (obrazy olejne, pastele, rysunki, akwarele), m.in.: portrety, widoki parku kórnickiego; kompozycje muzyczne; druki o charakterze religijnym i wychowawczym. Dziś jest dostępna w Zamku Kórnickim. Zasłużona 77 l . patriotka zmarła pod Tatrami. Jej trumnę przewieziono do Kórnika. W ceremonii pożegnania uczestniczył m.in. ks. kardynał prymas August Hlond, przedstawiciele władz, delegacje z wieńcami, współpracownicy i wychowanki Szkoły w Kuźnicach i Kórniku, Zarząd i pracownicy Fundacji, oraz mieszkańcy. Zasłużona patriotka spoczęła w krypcie Kościoła Kórnickiego. Dziś wspomina się Marię jako najmilszą z miłych i godną zaufania..

XXI Tatrzańskie Sympozjum Naukowe Edukacja Jutra. Zakopane 22-24 czerwca 2015 roku. Info o całym przedsięwzięciu oraz wybrane fragmenty tomu V: Problemy współczesnej rodziny.

W roku 2014 obszernie relacjonowaliśmy w Liderze przebieg obrad i dorobek XX Jubileuszowego Tatrzańskiego Sympozjum w numerach 280 – 290 –(dostęp Naukowego – Edukacja Jutra.. Zainteresowani mogą znaleźć te relacje i rekomendacje na stronie www.lider.szs.pl > archiwum). Niezmordowani inicjatorzy i organizatorzy Sympozjów, którym niezmiennie od dwudziestu lat przewodzi profesor Kazimierz Denek spotkali się ponownie w Zakopanem w czerwcu 2015 roku na XXI Sympozjum. Przebieg i dorobek tego Sympozjum opisał doskonale Pan Bogdan Urbanek. Opisanie to zamieściliśmy już w numerze 8.2015 Magazynu. Poniżej przypominamy fragment tej relacji. Następnie prezentujemy wybrane fragmenty tomu V

Problemy współczesnej rodziny

Bogdan Urbanek

(Sekretarz Zarządu Krajowego, Rzecznik Prasowy PSNT)

XXI Tatrzańskie Sympozjum Naukowe 2015 : Edukacyjne jutro – wykuwamy dziś. (Fragmenty relacji)

W dniach 22 – 24 czerwca 2015 roku w Zakopanem obradowało XXI Tatrzańskie Sympozjum Naukowe EDUKACJA JUTRA....

...Organizatorem XXI TSN „Edukacja Jutra” była Wyższa Szkoła HUMANITAS w Sosnowcu przy współpracy UAM w Poznaniu, Uniwersytetu Rzeszowskiego, UMCS w Lublinie, Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach, Uniwersytetu Opolskiego oraz Wyższej Szkoły Zarządzania EDUKACJA we Wrocławiu. Patronatu naukowego użyczył Komitet Nauk Pedagogicznych

Polskiej Akademii Nauk oraz Polskie Stowarzyszenie Nauczycieli Twórczych, natomiast patronat honorowy sprawowali – dr hab. Michał Kaczmarczyk prof. WSH, JM Rektor WSH, Piotr Leliwa Wojewoda Śląski, Arkadiusz Chęciński Prezydent Sosnowca, Starosta Tatrzański Piotr Bąk i Burmistrz Zakopanego – Leszek Dorula, a także fundacje – „Humanitas” i Rozwoju Edukacji i Szkolnictwa Wyższego. Wśród patronów medialnych były m.in. znane w środowisku oświatowym czasopisma – Forum Akademickie, Gościniec, Nowa Szkoła, Lider, Wychowanie na co Dzień, Życie Akademickie, Wychowanie Fizyczne i Zdrowotne, Wciąż Wędrujemy, Tygodnik Podhalański.....

...Zajęcia z grupach seminaryjnych Sympozjum dotyczyły :

- aksjologiczno-kulturowych fundamentów edukacji jutra,
- nowych technologii w kształceniu,
- jakości kształcenia i skali niepowodzeń szkolnych,
- problemów współczesnej rodziny,
- kwestii aktywności fizycznej i problematyki czasu wolnego,
- problemów wychowania i kształcenia dzieci najmłodszych,
- edukacji, kształcenia osób dorosłych oraz ich aktywności w życiu zawodowym,
- organizacji edukacji szkolnej i poszukiwań formuły współczesnej edukacji.

...Pokłosiem obrad XXI TSN jest wyjątkowo w tym roku bogata pokonferencyjna monografia, na którą składają się 102 artykuły autorstwa 116 osób zawartych w jedenastu tomach, w tym także książka Kazimierza Denka Edukacja Jutra. Drogowskazy–Aksjologia–Osobowość oraz dwa tomy opracowań w języku angielskim. Obradowały także Komitety – Naukowy i Organizacyjny, dokonując wstępnego podsumowania XXI Tatrzańskiego Sympozjum Naukowego EDUKACJA JUTRA. Przyjęto też, że XXII Tatrzańskie Sympozjum Naukowe „Edukacja Jutra” odbędzie się w dniach 21 – 23 czerwca 2016 roku w Zakopanem.

III. Publikacje XXI Tatrzańskiego Sympozjum Naukowego Edukacja Jutra . Tomy I - XI

1. Kazimierz Denek : Drogowskazy – aksjologia – osobowość
2. Aksjologiczno –kulturowy fundament edukacji jutra
3. Wokół problemów wychowania i kształcenia dzieci najmłodszych
4. Jakość kształcenia i niepowodzenia szkolne
5. Problemy współczesnej rodziny
6. Aktywność fizyczna – zdrowie – problematyka czasu wolnego
7. Nowe technologie w kształceniu
8. Kształcenie osób dorosłych – aktywność w życiu zawodowym
9. W poszukiwaniu formuły współczesnej edukacji

10. Organization of school education
11. Education, and other forms of activity of adults

SERIA: MONOGRAFIE EDUKACJA JUTRA ISBN: 978-83-61991-60-1

RADA NAUKOWA:

prof. zw. dr hab. dr h.c. Kazimierz Denek - przewodniczący, dr hab. Piotr Oleśniewicz prof. WSB - wiceprzewodniczący, prof. dr hab. Ryszard Bera, prof. dr hab. Krystyna Duraj-Nowakowa, prof. dr hab. Ihor Dobryansky, prof. dr hab. Zenon Jasiński,
prof. dr hab. Romuald Kalinowski, prof. dr hab. Wojciech Kojs, prof. dr hab. Maria Kozielska, prof. dr hab. Józef Kuźma, prof. dr hab. dr h.c. Zbigniew Kwieciński, prof. dr hab. Bronisław Marciniak, ks. prof. dr hab. Janusz Mastalski, prof. dr hab. Tadeusz Maszczak, prof. dr hab. dr h.c. Juliusz Migasiewicz, prof. dr hab. Zbyszko Melosik, prof. dr hab. Katia Mitowa (USA), ks. prof. dr hab. Marian Nowak, prof. dr hab. Stanisław Palka, prof. dr hab. Ryszard Parzęcki, prof. dr hab. Józef Pólturzycki, prof. dr hab. Andrzej Radziewicz-Winnicki, prof. dr hab. Bogdan M. Szulc, prof. dr hab. dr h.c. Bogusław Sliwerski, prof. dr hab. Kazimierz Wenta, prof. dr hab. Edward Włodarczyk, prof. dr hab. dr h.c. Mikola Zymomrya, prof. dr hab. Kazimierz Żegnałek, dr hab. Małgorzata Cywińska, dr hab. Jan Grzesiak prof. UAM, dr hab. Michał Kaczmarczyk prof. WSH, dr hab. Anna Karpińska prof. UwB, dr hab. Grzegorz Kiedrowicz prof. UTH, dr hab. Pola Kuleczka prof. UZ, dr hab. Władysława Łuszczuk prof. WSH, dr hab. Janusz Morbitzer prof. WSB, dr hab. Ryszard Pęczkowski prof. UR, dr hab. Józef Sowa, dr hab. Jadwiga Uchyła-Zroski prof. UŚ, dr Marek Lewandowski, dr Aleksandra Kamińska - sekretarz

RECENZENCI:

prof. dr hab. Krystyna Duraj-Nowakowa
dr hab. Halina Guła-Kubiszewska
Korekta: Agnieszka Woszczyk

Copyright by Wyższa Szkoła „Humanitas” w Sosnowcu

ISBN: 978-83-64788-22-2

Wydawca: Oficyna Wydawnicza „Humanitas” ul. Kilińskiego 43 41-200 Sosnowiec

wydawnictwo@humanitas.edu.pl;
www.humanitas.edu.pl

dystrybucja@humanitas.edu.pl;

Projekt okładki: Bartłomiej Dudek W projekcie okładki wykorzystano zdjęcie autorstwa Joanny Angiel przedstawiające widok na Giewont

Wydanie I

Publikacja została dofinansowana przez:

Wyższą Szkołę Humanitas w Sosnowcu, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Uniwersytet Rzeszowski, Instytut Pedagogiki Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach, Uniwersytet Opolski, Wyższą Szkołę Zarządzania „Edukacja” we Wrocławiu

Sosnowiec 2015

Druk: www.druk-24h.com.pl ul. Zgierska 12/12

Spis treści :

(paginacja jak w oryginale)

Wstęp

Krystyna Duraj-Nowakowa..... 13

Część I. Model rodziny i jego przemiany

Grzegorz Sanecki

Modele rodziny w preferencjach studentów 21

Anna Dudak

Promowanie zaangażowanego ojcostwa jako nowe rozwiązanie
w zakresie pomocy i wsparcia samotnych ojców 35

Anna Kowal-Orczykowska

Nowoczesne ojcostwo, czyli co tata wie o zdrowiu swojej rodziny? Zmiana
społeczna w zakresie pełnienia ról rodzicielskich (na przykładzie aktywności
ojców w zakresie opieki, promocji i ochrony zdrowia w rodzinie)
.....47

Joanna Podgórska-Rykała

Socjalizacja a stereotypizacja. Męskie i kobiece wzorce
w kontekście płci społeczno-kulturowej i ich znaczenie dla edukacji
jutra..... 61

Część II. Zagrożenia i aktywność współczesnej rodziny

Marta Czechowska-Bieluga

Jakość życia rodzin ryzyka a korzystanie z pomocy społecznej
.....77

Łukasz Ryszka

Kulturotwórcze aspekty wychowania w rodzinach zaangażowanych
w katolickie ruchy religijne.....93

Część III. Wpływ rodziny na edukację dziecka

Barbara Lulek

Rodzice jako liderzy w edukacji szkolnej własnego dziecka.

O trudnościach w budowaniu rodzicielskich zespołów w szkole.....107

Joanna Skibska

Rodzina w procesie edukacji dziecka w młodszym wieku szkolnym

z deficytami rozwojowymi.....123

Część IV. Osoby starsze w rodzinie i społeczeństwie

Ewa Sarzyńska-Mazurek

Nastawienie do przypadkowych zdarzeń z perspektywy wieku. 137

Anna Kanios

Postawy studentów pracy socjalnej wobec osób starszych a style radzenia sobie ze stresem - perspektywa badawcza.....151

Agnieszka Kozerska

Typy sieci społecznych polskich seniorów i ich wybrane uwarunkowania 165

Edukacja Jutra. Tom V

Problemy współczesnej rodziny (Redakcja naukowa Kazimierz Denek, Aleksandra Kamińska, Piotr Oleśniewicz).

(Wybrane fragmenty tekstów. Pominięto liczne przypisy, wykazy bibliografii, odniesienia, wykresy, tabele)

Część I

Model rodziny i jego przemiany

Grzegorz Sanecki

(dr; Uniwersytet Marii Curie Skłodowskiej w Lublinie)

Modele rodziny w preferencjach studentów

...Rodzina to z pewnością najbardziej trwała, a zarazem dynamiczna struktura społeczna w całej historii ludzkości. Przemiany rodziny obserwowano w każdej epoce historycznej. Ewoluowała jej struktura i liczebność, podział ról i obowiązków między jej członkami, wewnętrzne relacje osobowe, priorytety poszczególnych jej funkcji, rola instytucjonalna czy reguły prawa sankcjonujące jej istnienie. Wymienione powyżej obszary przemian składają się na permanentny proces prowadzący do powstawania różnych modeli rodziny.

Niespotykane dotąd tempo zmian rzeczywistości, w której żyjemy, przekłada się na dynamikę przemian życia rodzinnego. Obok tradycyjnych, względnie najsilniej utrwalonych w przeszłości jego modeli coraz większą popularność zdobywają inne, alternatywne typy życia małżeńsko-rodzinnego. Ich upowszechnianie się bywa kojarzone z kryzysem czy nawet zmierzchem tradycyjnej rodziny. Wydaje się jednak, że są to tezy mocno przesadzone. Pojawienie się

nowych form życia małżeńsko-rodzinnego należy traktować raczej jako naturalną konsekwencję i odpowiedź na nowe warunki społeczne i gospodarcze, rosnące tendencje do demokratyzacji życia, podmiotowego traktowania jednostek, egalitaryzacji i liberalizacji społeczeństwa, pluralizmu religijnego, rozwoju edukacji i nauki, zwiększania konsumpcji i mobilności jednostek, a nade wszystko prawa do wolności wyboru własnej drogi życiowej. Oficjalnie jednak związki kohabitujące są zjawiskiem marginalnym i nie są konkurencją dla instytucji małżeństwa. Według „Spisu powszechnego” z 2011 roku stanowiły 2,4% wszystkich ujawnionych związków. Wykazują jednak dość dużą dynamikę wzrostu. W roku 2002 „Spis powszechny” odnotował 200 tys. par żyjących w kohabitacji, a w roku 2011 już 390 tysięcy...W połowie 2014 roku przeprowadzono badania, których celem było określenie preferowanych przez młodzież akademicką modeli rodziny. Przeprowadzono je wśród studentów trzech wydziałów Uniwersytetu Marii Curie--Sklodowskiej w Lublinie (Wydziały Pedagogiki i Psychologii, Ekonomiczny oraz Humanistyczny), a także wśród studentów Wydziału Mechanicznego Politechniki Lubelskiej. Kształcili się oni zarówno na I, jak i na II stopniu studiów stacjonarnych. W badaniu posłużono się autorskim kwestionariuszem ankiety, który koncentrował się głównie na wybranych aspektach preferowanych modeli rodziny własnej w kontekście wybranych cech społeczno-demograficznych, ale również na związkach między tymi preferencjami i modelami rodzin pochodzenia respondentów...Badania miały charakter losowy, dobrowolny i anonimowy. Do analizy i interpretacji danych posłużył materiał badawczy zebrany od 80 osób (4 kwestionariusze zostały odrzucone ze względu na niepełne wypełnienie oraz małą wiarygodność pozyskanych informacji)... Jednym z celów badań było uzyskanie informacji na temat preferencji respondentów dotyczących sformalizowania ich przyszłych związków ...Badani w przeważającej części (88,75%) planowali w przyszłości zawrzeć formalny związek małżeński. Odsetek ten wydaje się jednak i tak zbyt niski w zestawieniu z oficjalnymi statystykami (małżeństwa stanowią około 97% ogólnej liczby związków rodzinnych). Z powyższego zestawienia wynika również, że relatywnie więcej mężczyzn niż kobiet było gotowych zaangażować się w związek małżeński...

...Przeprowadzone badania, które głównie ze względu na ich mały zasięg nie uprawniają do daleko idących uogólnień, dają jednak sposobność do sformułowania kilku wniosków, znajdujących poniekąd potwierdzenie w znacznie poważniejszych analizach empirycznych, poświęconych współczesnym formom życia małżeńsko-rodzinnego...

...Badani studenci w zdecydowanej większości wiązali swe życie rodzinne z instytucją małżeństwa, co wydaje się przeczyć poglądom o rychłym zmięczeniu rodziny tradycyjnej. Na zawarcie związku małżeńskiego spośród wszystkich badanych nieco częściej decydowali się mężczyźni oraz osoby najstarsze.

Relatywnie większy udział kobiet wśród respondentów deklarujących model rodziny oparty na kohabitacji można próbować tłumaczyć ich brakiem zaufania do instytucji małżeństwa i przekonaniem o większej swobodzie działań i stopniu niezależności od partnera w związku niesformalizowanym. Większe zaufanie do kohabitacji wśród młodszych uczestników badań odzwierciedla istniejące w tej materii tendencje ogólnopolskie i ogólnoswiatowe...

...Badani studenci zdają się też utrzymywać dominujący w naszej demografii model rodziny „2 + 1”. Takie preferencje zgłaszane były w jednakowym stopniu i przez kobiety, i przez mężczyzn. Ci ostatni nieco częściej przyznawali, że chcieliby posiadać dwójkę dzieci. Nieliczni spośród ankietowanych dopuszczali możliwość posiadania liczniejszego potomstwa...

...Ankietowani w zdecydowanej przewadze byli zwolennikami partnerskiego podziału obowiązków zawodowych i domowych w ich przyszłych związkach. Wśród osób preferujących rozdział na role typowo męskie i kobiece względną większość stanowili mężczyźni i najstarsi spośród badanych...

...Związki kohabitacyjne planowali znacznie częściej studenci pochodzący z rodzin opartych na takich samych relacjach partnerskich. Z relatywnie licznym „dziedziczeniem” po rodzicach wzorów funkcjonowania rodzinnego doszło w przypadku badanych wychowujących się w domach z tradycyjnym podziałem ról na męskie i kobiece. O częściowym naśladowaniu modelu rodziny pochodzenia można też mówić w obszarze planowania własnej rodziny jako wielopokoleniowej...

...Wśród badanych studentów nieliczni okazali się być otwartymi przeciwnikami funkcjonowania w życiu społecznym związków nieformalnych...

Słowa kluczowe: *modele rodziny, rodzina pochodzenia, nieformalne związki partnerskie, kohabitacja, małżeństwo*

Streszczenie: *Pierwsza część rozdziału jest krótką refleksją nad przemianami modelu współczesnej rodziny oraz rosnącym upowszechnianiem się alternatywnych wobec rodziny tradycyjnej form związków partnerskich. Autor zwraca przy tym uwagę na najbardziej popularny nieformalny model rodziny partnerskiej, jakim jest kohabitacja. W drugiej części rozdziału zaprezentowane zostały wyniki badań nad preferowanymi przez młodzież akademicką modelami rodziny, z uwzględnieniem wybranych cech społeczno-demograficznych badanych studentów oraz modeli ich rodzin pochodzenia.*

Anna Dudak

(dr hab.; Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie)

Promowanie zaangażowanego ojcostwa jako nowe rozwiązanie w zakresie pomocy i wsparcia samotnych ojców

...Przeobrażenia zachodzące we współczesnej rodzinie, związane z odchodzeniem od stereotypowości ról pełnionych przez rodziców, skłaniają do poszukiwania nowych rozwiązań mających na celu poprawę funkcjonowania jej członków. W szczególnej sytuacji znajduje się współczesny ojciec, który ubiega się o swoje prawa w walce o dziecko - musi radzić sobie z dyskryminacją, utrzymującymi się stereotypami. Również ojcowie, którzy samotnie wychowują dzieci, borykają się z trudnościami nie tylko związanymi z koniecznością pełnienia podwójnej roli, podobnie jak samotne matki, ale także ze stereotypowym podejściem do niskiej oceny ich kompetencji wychowawczych. Muszą również przezwyciężać różnego typu bariery tworzone przez instytucje usługowe (na przykład brak miejsc do przewijania niemowląt w pomieszczeniach dostępnych również dla mężczyzn), placówki opiekuńczo-wychowawcze traktujące nadal ojców jako „zastępcę” matki lub „wykonawcę” zadań zleconych przez matkę...

...Działania na rzecz poprawy sytuacji ojców są istotne, konieczne oraz aktualne i powinny być zgodne ze współczesnymi trendami w pedagogice społecznej czy pracy socjalnej, w których podkreśla się konieczność podejmowania działań społecznych przez różne podmioty zorientowane na „pomoc w rozwoju i towarzyszenie jednostkom, grupom i społecznościom w przełamywaniu sytuacji trudnych...

...Promowanie zaangażowanego ojcostwa we wskazanych obszarach może przyczynić się do, po pierwsze, zainteresowania się instytucji pozarządowych, środowisk naukowych sytuacją współczesnych ojców, a po drugie, do stworzenia systemowych rozwiązań na rzecz poprawy problemów współczesnych ojców oraz rodzin. W kontekście współczesnych koncepcji poszukiwania dobrych praktyk oraz innowacyjnych rozwiązań w obszarze pomocy i wsparcia grupom i jednostkom wskazane propozycje na rzecz lepszego funkcjonowania samotnych ojców stanowią dobry przykład działań, które mogą przyczynić się do poprawy jakości życia nie tylko ojców, ale także pozostałych członków rodziny...

Słowa kluczowe: *zaangażowane ojcostwo, edukacja prawna, formy wsparcia*

Streszczenie: *Pełnienie przez mężczyzn nowych ról społecznych, szczególnie w sferze zadań rodzinnych, w ocenie społecznej cieszy się z jednej strony uznaniem, gdyż jest wyrazem chęci zaangażowania się w życie dziecka, świadomości wychowawczej ojców oraz pomocy matkom w zadaniach opiekuńczo-wychowawczych. Z drugiej strony oceniane jest jako wyraz słabości, kryzysu męskości, załamania dotychczasowych reguł podziału ról i zadań wyznaczanych stereotypami płci. Coraz częściej zwraca się uwagę na sytuację ojca, który na skutek rozvodu i utraty kontaktu oraz prawa do opieki nad dzieckiem podejmuje działania na rzecz poprawy swojej sytuacji. Wynika to z faktu, iż dla wielu mężczyzn rodzina i więzi z dzieckiem odgrywają ważną rolę w ich życiu. Współczesny ojciec w większym stopniu kojarzony jest jako ten zaangażowany w*

życie dziecka, a nie ten nieobecny, pełniący drugoplanową rolę. Wzrost liczby ojców pragnących angażować się w życie dziecka, walczących o swoje prawa, dążących do poprawy kontaktów z dzieckiem powoduje konieczność nie tylko zwiększenia zainteresowania tą grupą osób, ale przede wszystkim stworzenia rozwiązań pozwalających ojcom na korzystanie z form pomocy i wsparcia społeczno-prawnego oferowanych przez instytucje społeczne.

Anna Kowal-Orczykowska

(dr ; Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Witelona w Legnicy)

Nowoczesne ojcostwo, czyli co tata wie o zdrowiu swojej rodziny?

Zmiana społeczna w zakresie pełnienia ról rodzicielskich (na przykładzie aktywności ojców w zakresie opieki, promocji i ochrony zdrowia w rodzinie)

...W dyskursie reklamowym obserwujemy ostatnio swoisty pojedynek na kompetencje w zakresie rodzicielskiej opieki nad chorym dzieckiem. W reklamie Vicks chora mama prosi tonem podwładnej swoją kilkuletnią córkę Alicję o kilka dni zwolnienia z powodu choroby. Alicji opada z wrażenia różdżka wróżki, którą się bawiła... Dowiadujemy się od narratora o męskim głosie, że przecież: „Mamy nie biorą zwolnienia, mamy biorą Vicks”. Perfekcyjna mama, na którą spada cała odpowiedzialność za zdrowie i opiekę nad córką, zostaje przywołana niejako do porządku i swoście zdyscyplinowana (jak to podwładna) prostym rozwiązaniem w postaci błyskawicznego leku „stawiającego na nogi”. W następnych sekwencjach spotu może już aktywnie bawić się z dzieckiem. W innej z reklam - tym razem Aromactiv - tata, dla odmiany Oli, okazuje się w wieczornej atmosferze przytulnego pokoiku dziecięcego jej najlepszym opiekunem w trakcie choroby. Na przeziębienie córki reaguje z empatią i opanowaniem jednocześnie, bo: „Tata Oli ma na to sprytny sposób”, „Tata naklei plasterek na piżamkę OH” i „Tata wie, że Ola wstanie rano wyspana i bez kataru”...

...Wciąż jednak traktujemy mężczyznę w tej roli nieco z przymrużeniem oka, na wpół realistycznie, na pograniczu myślenia życzeniowego i praktyki społecznej. Zaczę więc od osadzenia postaw rodzicielskich w kontekście stereotypu, czyli obowiązujących popularnych konstrukcji społecznych...

...Rozważając pojęcie rodziny, przywykliśmy do jej tradycyjnego wizerunku, opartego na prastarej wydawałoby się zasadzie, że oto kobieta jest kapłanką domowego ogniska - gotuje, pielęgnuje, utula, a mężczyzna jest żywicielem, tym, który utrzymuje rodzinę, „wychodzi na zewnątrz”, idzie na „polowanie”. Rodzina przez wieki była strukturą władzy sytuującą kobiety i mężczyzn w ściśle określonych zależnościach i rolach. Pomimo zmian społecznych i ekonomicznych, które spowodowały powszechny exodus kobiet z domu do pracy zawodowej, poglądy na temat ideału rodziny nie uległy diametralnej zmianie. W

podręczniku - nie z XIX wieku, a z 1998 roku - stworzonym dla celów przedmiotu szkolnego wychowanie do życia w rodzinie czytamy, że: „Dla mężczyzny typowe jest raczej myślenie abstrakcyjne (mężczyźni są twórcami systemów filozoficznych)”, czy: „Mężczyzna na ogół znacznie silniej niż kobieta odczuwa potrzebę samodzielnego dokonania czegoś”². O kobiecie zaś dowiadujemy się, że ma „cechy nieosiągalne dla mężczyzny - jej myślenie opiera się w dużej mierze na wyczuciu i intuicji, a nie na czystej logice. Stąd istnieje nawet żartobliwe pojęcie tzw. «logiki kobiecej» [...]”% a także: „Łatwo ją zranić krytykując jej dom, bo ona czuje się jego częścią”. Autorzy podręcznika przekonują konsekwentnie do wyrażonych poglądów, że z powodu owych naturalnych predyspozycji i dla dobra rodziny byłoby lepiej, gdyby kobiety „nie tyle zrezygnowały z pracy zawodowej, co raczej wybrały pracę w domu - często tylko na pewien czas”, co przecież w niczym nie uchybia ich równouprawnieniu...

...Dr Maria Pawłowska, która na zlecenie Instytutu Spraw Publicznych napisała raport „Kobiety i męskie mózgi, czyli neuroseksizm w akcji i jego społeczne konsekwencje”, twierdzi, że polskie społeczeństwo i system edukacyjny „są głęboko przesiąknięte neuroseksistowskimi postawami, które mają bardzo realne i negatywne skutki dla polskiego społeczeństwa obywatelskiego...”

...Optymalne prozdrowotne środowisko jest (przynajmniej postulatywnie) przedmiotem troski każdej osobnej komórki rodzinnej. Informacja i opanowywanie sprawności, które są warunkiem przetrwania człowieka, to nic innego jak edukacja zdrowotna umożliwiająca bycie jednością psychofizyczną, ułatwiająca: przeżywanie sytuacji stresowych, chorób, konfliktów z otoczeniem, wzbudzanie motywacji do działań profilaktycznych. Celem rodziny wynikającym z wartości jest rozwój i zdrowie. Silna rodzina jest silna zdrowiem swoich członków i odpornością na stresy codziennego życia. Nie da się ukryć, że coraz ważniejszą rolę w zakresie dbania o zdrowie bliskich będzie miał do odegrania współczesny tato, od którego będziemy wymagali orientowania się w kwestiach ochrony i promocji zdrowia...

...Badania, które zwięźczyły powyższy tekst, wyraźnie wskazują na aktywność rodzica płci męskiej w przestrzeni, którą często przypisywano kobietom. Okazuje się, że mężczyźni już teraz biorą aktywny udział w sprawach związanych ze zdrowiem dzieci i są wrażliwi na problematykę z tym związaną. Co prawda jedynie pięciu badanych pasuje do postaci z reklamy, którą przedstawiam we wstępie, a mianowicie mężczyzna przejmuje pełną pieczę nad chorym dzieckiem, w czasie gdy matka śpi. Celem tego rozdziału było przede wszystkim zasygnalizowanie zmiany, jaka dokonuje się obecnie w zakresie realizowania funkcji rodzicielskich przez mężczyzn, a nie rewolucji. Jest też asumptem do dyskusji o przełamywaniu stereotypów tam, gdzie wciąż one istnieją...

...Nowoczesne ojcostwo, czyli co tata wie o zdrowiu swojej rodziny? Zmiana społeczna w zakresie pełnienia ról rodzicielskich (na przykładzie aktywności ojców w zakresie opieki, promocji i ochrony zdrowia w rodzinie)...

Słowa kluczowe: *ojcostwo/tacierzyństwo, wizerunek, męskość, kobiecość, promocja zdrowia*

Streszczenie: *Rozdział jest próbą przyjrzenia się wizerunkowi współczesnego ojca i tym samym, w jakimś stopniu, współczesnej rodziny - w kontekście zmiany społecznej, jaką obserwujemy, a także w wybranym kontekście promocji i ochrony zdrowia. Celem rozdziału jest zweryfikowanie niektórych stereotypowych poglądów i jednocześnie przedstawienie popularnych obecnie stanowisk dotyczących pełnienia tak ważnej roli społecznej, jaką jest rola rodzicielska. Siłą rzeczy treść rozdziału odnosi się do takich kategorii, jak męskość i kobiecość, gdyż one wyznaczają społecznie usankcjonowane role. Praca została zobrazowana badaniami ilościowymi na temat aktywności ojców w zakresie sprawowania opieki, ochrony i promocji zdrowia bliskich.*

Joanna Podgórska-Rykała

(mgr.; Wyższa Szkoła Humanitas w Sosnowcu)

Socjalizacja a stereotypizacja. Męskie i kobiece wzorce w kontekście płci społeczno-kulturowej i ich znaczenie dla edukacji jutra

...Płeć biologiczna ma związek z układem genów, posiadanymi gonadami odnoszącymi się do typu wewnętrznych gruczołów płci oraz różnicami zewnętrznymi narządów płciowych i wewnętrznych płciowych narządów dodatkowych. Płeć społeczno-kulturowa, czyli gender, najprościej definiowana jest jako kulturowa nadbudowa płci biologicznej. Dystynkcję na płeć biologiczną i społeczno-kulturową usankcjonowała prawdopodobnie publikacja psychologa i antropologa Roberta J. Stollera *Sex and Gender: The Development of Masculinity and Femininity* wydana w 1968 roku. Do socjologii termin gender został wprowadzony przez Ann Oakley w 1972 roku w książce *Sex, Gender and Society*...

...Nie można zaprzeczyć istnienia różnic biologicznych pomiędzy kobietami i mężczyznami, tak jak nie można zaprzeczyć, że istnieje wiele biologicznych różnic wśród samych mężczyzn czy samych kobiet. Można natomiast poddać w wątpliwość uniwersalne podstawy kulturowe dychotomicznych kategorii „mękości” i „kobiecości”...

...Szwajcarski psychiatra Carl Gustav Jung napisał w swoim dziele „*Die Frau in Europa*”, że mężczyzna powinien żyć jak mężczyzna, a kobieta - jak kobieta. Stwierdził też, że kobieta może wznieść się co najwyżej do „rozsądkowości”, ale w żadnym razie - do prawdziwej „rozumności”. Autor nie był odosobniony w tych poglądach. Takie podejście zakłada, iż wrodzone różnice biologiczne między płciami są dużo głębsze niż tylko te o charakterze anatomicznym czy fizjologicznym i obejmują także cechy psychiczne, a więc rzutują na odmienną charakterologicznie - osobowościową kobiet i mężczyzn, determinując ich zdolności i możliwości życiowe...

...Mimo zaprzeczających temu wyników badań przeświadczenie, iż społeczne różnice ról płciowych są czymś trwałym, nieuchronnym i zdeterminowanym biologicznie, jest wciąż bardzo popularne, tym bardziej rozpowszechnione, że często umacniane przez szkodliwe stereotypy przekazywane w procesie socjalizacji. Anna Titkow zauważa, że „w trakcie socjalizacji dochodzi do ukształtowania się cech osobowości, systemu potrzeb i wartości, a także ról i wzorów zachowań oczekiwanych przez społeczeństwo, w którym żyje człowiek”. Na temat stereotypów, które są usprawiedliwiane przez powszechnie panujące poglądy, Gayle Graham Yates napisała: „Mężczyźni nie mogą nauczać małych dzieci; mogą jedynie nadzorować tych, którzy je uczą [...]. Kobiety nie mogą podnosić ciężkich skrzyń, mogą podnosić tylko ciężkie dzieci”. Zamiarem Yates było zdemaskowanie hipokryzji związanej trwale z zachowawczymi poglądami, umacniającymi w społeczeństwie przekonanie o naturalności i nieuchronności podziału na to, co kobiece i to, co męskie...

...Pojawienie się w dyskursie naukowym kategorii gender pozwoliło wyjść „poza tradycyjne traktowanie płci przede wszystkim jako «demograficznej zmiennej niezależnej» i z większym sukcesem unikać, integralnie związanej z teorią ról społecznych, pułapki uproszczonej kobiecości i męskości”. Prawda o tym, co jest kobiece, a co męskie, nie jest prawdą uniwersalną i obiektywną - zmieniała się ona i wciąż zmienia wraz z warunkami kulturowymi i historycznymi, w jakich jest urzeczywistniana. „Podział rodzaju ludzkiego na dwie płcie jest uznawany za naturalny i oczywisty. Uwarunkowania biologiczne decydują o cechach anatomicznych i możliwościach prokreacyjnych człowieka. Jednak to, jakimi ludźmi będziemy jako kobiety i mężczyźni i jakie role społeczne będziemy pełnić, zależy od kultury, w której żyjemy”...

Słowa kluczowe: *płeć społeczno-kulturowa, płeć biologiczna, stereotyp, socjalizacja*

Streszczenie: *Rozdział jest próbą znalezienia odpowiedzi na pytanie o to, jakie znaczenie mają stereotypy płciowe w procesie socjalizacji. Autorka, przytaczając wyniki rozmaitych badań, dowodzi, że różnice biologiczne pomiędzy płciami nie są jedynym czynnikiem mającym wpływ na odmienne funkcjonowanie kobiet i mężczyzn w społeczeństwie. Znaczącą rolę w tym zakresie odgrywają bowiem elementy płci społeczno-kulturowej. Odwołując się do badań antropologicznych, autorka wskazuje, iż nie istnieją uniwersalne wzorce „kobiecości” i „męskości”, a te, które powszechnie obowiązują, uzależnione są od kultury i wartości społeczeństwa, które je wytworzyło.*

Część II

Zagrożenia i aktywność współczesnej rodziny

Marta Czechowska-Bieluga

(dr hab.; Uniwersytet Marii Curie Skłodowskiej w Lublinie)

Jakość życia rodzin ryzyka a korzystanie z pomocy społecznej

...Współczesna rodzina cechuje się niekompletnością, nietrwałością (wyraźny wzrost wskaźnika rozwodów), oddaleniem przestrzennym małżonków (rodzina migracyjna; niespełniająca warunków wspólnoty), znacznym odejściem od klasycznego modelu rodziny (coraz powszechniejsze stają się modele tzw. rodziny partnerskiej, rodziny patchworkowej). Obecnie rodzina jest także naznaczona różnymi patologiami, jej członkowie doznają przemocy domowej, jak również popadają w różnego rodzaju uzależnienia (w tym od alkoholu, narkotyków, nikotyny, leków, internetu, tabletołów). Rodziny doświadczają ponadto różnorodnych problemów wynikających z bezrobocia (według BAEL stopa bezrobocia w I kwartale 2014 roku wynosiła 10,6%) oraz z ubóstwa. Co więcej, ulegają rozczłonkowaniu polegającym na opuszczaniu domu rodzinnego przez dzieci oddalające się od niego nie tylko przestrzennie, ale i społecznie. Wzrost liczbowy osób we wczesnej i zaawansowanej starości to kolejny istotny wyznacznik ujmowania współczesnej rodziny. Wymienione przejawy słabej kondycji społeczno-ekonomicznej rodziny sprawiają, że badacze społeczni przyglądają się coraz uważniej warunkom życia członków rodzin dysfunkcyjnych, poszukując jednocześnie sposobów na podniesienie poziomu jakości ich życia...

...Członkowie rodzin wykluczonych mogą korzystać z różnorodnego wsparcia, którego ważnymi etapami są wczesna interwencja oparta na właściwej diagnozie oraz dobieranie adekwatnej terapii...

...Podsumowując, badani członkowie rodzin ryzyka swoje problemy wiązali głównie z brakiem zatrudnienia oraz trudnościami finansowymi. Źródłem ich dochodu było najczęściej wynagrodzenie za pracę, choć aż 27% badanych utrzymywało się ze świadczeń z pomocy społecznej, przy czym byli to najczęściej długotrwale korzystający z tego typu wsparcia, w tym najczęściej z zasiłków okresowych. Co ważne, bardzo niski dochód, wynoszący do 200 zł, deklarował prawie co piąty badany...

...Badani mieszkańcy bloków socjalnych wydają się grupą nieufną wobec specjalistów od pomocy i zapewniania bezpieczeństwa. Wprawdzie prawie jedna trzecia z nich określa relacje z pracownikami socjalnymi jako dobre, ale zdecydowanie częściej oceniają je jako neutralne. Większość z nich wprawdzie czuje się bezpiecznie, ale ich zdaniem ani policja, ani straż miejska nie zapewniają spokoju w ich miejscu zamieszkania.

Analizy wykazały ponadto, że badani członkowie rodzin ryzyka doświadczają zróżnicowanego poziomu zadowolenia z życia, choć najbardziej satysfakcjonują ich dzieci. Z kolei najmniej byli zadowoleni z warunków panujących w kraju, co stoi niejako w sprzeczności z realną sytuacją gospodarczo-polityczną Polski. Otóż Komisja Europejska ostatnio wręcz podniosła prognozę wzrostu PKB Polski do 3,2% (z oczekiwanych w listopadzie 2014 roku 2,8%)...

...Badacze z obszaru pedagogiki i pracy socjalnej czy polityki społecznej wskazują na konieczność zmian w pracy socjalnej z rodziną. Dotychczas dominował model działania skoncentrowany na problemie, polegający na tym, że pracownik socjalny, po przeprowadzonej diagnozie, opracowywał rozwiązania trudnej sytuacji, najczęściej preferując korzystanie z zasobów instytucjonalnych. Okazuje się, że wśród osób żyjących na marginesie życia społecznego lub już zmarginalizowanych klienci pomocy społecznej są mniej zadowoleni z życia niż ich niekorzystający z tego typu wsparcia sąsiedzi. Być może to jest kolejny argument przemawiający za koniecznością poszukiwania nowych modeli pracy z rodzinami wykluczonymi społecznie. W kontekście prezentowanych wyników proponowane są rozwiązania umożliwiające budzenie sił i motywowanie klientów do zmian. Skuteczne wprowadzanie zmian wymaga jednakże od pracownika socjalnego znajomości specyfiki procesu zmiany oraz charakterystycznych dla tego procesu zachowań klientów. Proces zmiany w poszczególnych jej fazach można odnieść do etapów postępowania metodycznego w pracy socjalnej. Najpierw pojawia się zatem diagnoza sytuacji problemowej klienta - tzw. rozmrożenie. Zmiana będzie się odbywała głównie na etapie określania celów działania, ale także w trakcie opracowywania i realizacji planu działania. Z kolei „zamrożenie” ma miejsce na etapie ewaluacji, zarówno tej bieżącej, jak i końcowej. Dzięki zrozumieniu zależności pomiędzy zmianą i postępowaniem metodycznym pracownik socjalny łatwiej identyfikuje i częściej stosuje skuteczne sposoby zarządzania zmianą na poszczególnych etapach postępowania metodycznego. Poziom motywacji, jednego z głównych czynników skuteczności ludzkich działań, w przypadku klientów pomocy społecznej jest bardzo niski. Zatem jednym z wyzwań pracy socjalnej jest motywowanie klientów do zmiany swojej sytuacji, a jednocześnie zauważanie lub akcentowanie w działaniach pracowników socjalnych dbałości o subiektywne poczucie jakości życia ich klientów...

Słowa kluczowe: *rodzina ryzyka, jakość życia, satysfakcja życiowa, pomoc społeczna*

Streszczenie: *Celem badań była identyfikacja związku pomiędzy jakością życia członków rodzin ryzyka a korzystaniem z pomocy społecznej. Badania przeprowadzono wśród 74 mieszkańców bloków socjalnych mieszczących się przy ul. A. Grygowej w Lublinie. Analizy ujawniły, że badani przyczyn swojej trudnej sytuacji upatrują głównie w braku pracy i problemach finansowych. Okazało się także, że poziom ich satysfakcji życiowej jest bardzo zróżnicowany, przy czym najbardziej są zadowoleni z dzieci, a najmniej z sytuacji w kraju. Wyniki badań wykazały również, że bardziej zadowoleni z życia są członkowie rodzin ryzyka niekorzystający z pomocy społecznej w porównaniu z klientami tego typu instytucji. Wniosek z prezentowanych analiz wskazuje na konieczność wprowadzania zmian w pracy socjalnej z rodziną ryzyka zmierzających w*

kierunku podnoszenia poziomu jakości życia nie tylko w wymiarze obiektywnym, ale i subiektywnym.

Łukasz Ryszka

(dr ; Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie)

Kulturotwórcze aspekty wychowania w rodzinach zaangażowanych w katolickie ruchy religijne

...Rodzina jest wciąż niezastąpiona w wielu dziedzinach ludzkiej egzystencji. Zapewnia rozwój osobowy swoich członków; w rodzinie dokonuje się również ich uspołecznienie. Środowisko to jest również miejscem procesu transcendencji, polegającym na kształtowaniu religijnych odniesień poszczególnych członków rodziny do Boga oraz do ludzi.

Rodzina jako podstawowa grupa społeczna spełnia określone funkcje dla społeczeństwa, zaspokajając zarówno potrzeby psychiczne, emocjonalne, jak i społeczne swych członków: „Funkcja oznacza przy tym pewną działalność skierowaną na określony cel, kontynuowaną w ramach danej struktury społecznej [...]. Rodzina jest zatem o tyle instytucją, o ile realizuje podstawowe funkcje społeczne, niezbędne dla istnienia społeczeństwa”. odbiór dóbr kulturalnych przez swoich członków.

...Wśród wielu pełnionych przez rodzinę funkcji na szczególną uwagę zasługuje jej działalność społeczna związana z wprowadzeniem i funkcjonowaniem jej członków w świecie kultury. Wśród ekspertów nie ma zgodności w nazewnictwie stosowanym dla opisanie tej funkcji rodziny...

...Rodzina, zapewniając dziecku od samego początku jego życia formację cywilizacyjno-kulturową i umysłowo-moralną, staje się nieodzowna w przekazywaniu i uświadamianiu kultury. We wspólnocie rodzinnej dziecko nabywa nie tylko podstawowe nawyki związane z kulturą codzienną, ale również uczy się nośnika kultury, jakim jest język ojczysty. Uczy się zasad moralnych, pracy, prawdomówności, solidarności. Wychowanie staje się więc swoistym wkładem rodziny w kulturę własnego społeczeństwa i narodu, dlatego związek pomiędzy rodziną, kulturą i społeczeństwem opiera się na wzajemnym współoddziaływaniu...

...Współczesne czasy niosą jednak szereg zagrożeń dla wzajemnej tożsamości rodziny, kultury i narodu. Wolność często jest podniesiona do rangi absolutnej, co rodzi egoizm, który z kolei prowadzi do etycznego relatywizmu. Pomija się sferę odpowiedzialnych wyborów, mających na względzie dobro osoby. Wobec tych zmian wielu ludzi i wiele rodzin podejmuje działania na rzecz uświadomienia sobie, że nadmiar różnych propozycji kulturowych, jaki niesie współczesna rzeczywistość, stanowi zagrożenie, że bez jasno określonych celów - ideałów nie może sensownie funkcjonować wychowanie. Rolę wspomagającą rodzinę i dającą jej alternatywę dla współczesnej kultury globalnej stanowią m.in. katolickie ruchy i wspólnoty...

...Podsumowując należy stwierdzić, że działalność ruchów i wspólnot katolickich stanowi jedno ze współczesnych narzędzi pracy z rodzinami, które niesie również szereg istotnych inspiracji do budowania wychowawczego wsparcia rodziny i społeczeństwa w obrębie wspólnej kultury. Z jednej strony pozwalają członkom tych wspólnot doświadczyć korzyści, które płyną z funkcjonowania rodziny w środowisku takich wspólnot. Z drugiej pozwalają nabyć rodzinie pewne sprawności i kompetencje sprzyjające zakorzenieniu zwłaszcza młodego pokolenia w dobrach tradycji i kultury własnego społeczeństwa i narodu. Tak prowadzona edukacja rodzinna przy wsparciu ruchów i wspólnot religijnych służy wychowawczemu wspieraniu dobrych relacji między rodziną, kulturą i społeczeństwem, sprzeciwia się z kolei wzajemnej emancypacji i unikaniu zależności...

Słowa kluczowe: *rodzina, ruchy i wspólnoty religijne, kultura*

Streszczenie: *Wśród wielu pełnionych przez rodzinę funkcji na szczególną uwagę zasługuje jej działalność społeczna, związana z wprowadzaniem i funkcjonowaniem jej członków w świecie kultury. W klasycznym ujęciu funkcja kulturotwórcza rodziny polega na zapoznaniu młodego pokolenia z kulturą danego społeczeństwa. Rodzina staje się więc nieodzowna w przekazywaniu kultury, ponieważ zapewnia od początku formację cywilizacyjno-kulturową swoim członkom, stając się w ten sposób pierwszą i podstawową recepcją kultury dla człowieka. Z kolei wychowawcze oddziaływanie ruchów religijnych wyraża się między innymi w kształtowaniu konkretnych postaw ich członków, których ostatecznym beneficjentem jest zawsze społeczeństwo. Omawiając więc społeczne wartości obecne w założeniach ruchów, warto pamiętać o kwestiach, takich jak: solidarność społeczna czy dobro wspólne, ponieważ w dominującej rzeczywistości konsumpcji świadome uczestnictwo w ruchach i wspólnotach religijnych jawi się jako szansa na kształtowanie odmiennych stylów życia.*

Cz. III

Wpływ rodziny na edukację dziecka

Barbara Lulek

(dr ; Uniwersytet Rzeszowski)

Rodzice jako liderzy w edukacji szkolnej własnego dziecka. O trudnościach w budowaniu rodzicielskich zespołów w szkole

...Rodzina i szkoła to dwa najważniejsze środowiska w życiu dziecka. Pomimo niekwestionowanego znaczenia wymienionych środowisk w rozwoju dzieci i

młodziemzy wzajemne powiązania rodziców i nauczycieli nie zawsze oparte są na realizacji idei podmiotowości oraz partnerstwa. W stosunkach wymienionych podmiotów nierzadko funkcjonuje podział ról, zadań i odpowiedzialności, który nie służy osiągnięciu wysokiego stopnia partycypacji rodziców w edukacji szkolnej dziecka...

...Obserwacja praktyki, jak i analiza opracowań naukowych poświęconych powyższej problematyce, dowodzi, że w wielu szkołach nauczyciele postrzegają współdziałanie z rodzicami jako sytuację trudną, uznając jednocześnie, iż odpowiedzialność za niewystarczający poziom kontaktów rodziny i szkoły ponoszą rodzice prezentujący bogate spektrum niepożądanych zachowań....

...W wielu szkołach rodzice mają trudności z odnalezieniem się w relacjach z nauczycielami i budowaniem zespołów rodzicielskich zaangażowanych w proces edukacji własnych dzieci. Stąd też wzajemne stosunki pomiędzy wymienionymi podmiotami ujmowane są w sposób formalny, często z zachowaniem tradycyjnego podziału ról i odpowiedzialności, z zachowaniem sporego dystansu pomiędzy współpracującymi stronami. Z przeprowadzonych badań wynikają następujące wnioski:

- Umiejscowienie rodziców w przestrzeni rodzinno-szkolnej obejmuje cztery typy relacji pomiędzy rodzicami i nauczycielami. Pierwszy typ powiązań, nazwany rodzice umiejscowieni w przestrzeni rodzinnej - czuwający nad dzieckiem, lokalizuje rodziców jako współpracowników odpowiadających za wszystko, do czego dochodzi na terenie domu rodzinnego. Nauczycielska współpraca z rodzicami sprowadza się do wyznaczenia niezależnych zadań każdej ze stron partycypujących w procesie edukacji.

- Drugi typ stosunków pomiędzy szkołą a rodziną, nazwany rodzice informowani i nadzorowani przez pedagogów, sprowadza rodziców do podmiotu wymagającego ustawicznej perswazyjnej działalności szkoły. Trzecie rozwiązanie w zakresie współpracy rodziny i szkoły to rodzice doskonaleni lub doskonalący się, a więc osoby o niskim poziomie kultury pedagogicznej, wymagające pedagogizacji ze strony szkoły. I wreszcie ostatnie rozwiązanie, najbardziej korzystne dla uspołecznienia szkoły, czyli rodzice wspierający działania nauczycieli i współdecydujący o procesie edukacji. W tym wariantcie rodzice w toku spotkania i dialogu budują społeczną koalicję na rzecz edukacji.

Badani rodzice, opisując sposoby tworzenia zespołów rodzicielskich w szkołach podstawowych, wskazują na trzy zasadnicze etapy obejmujące formowanie, planowanie i przekształcanie zespołu. Znaczną wagę przywiązują do etapu tworzenia zespołu, podkreślając znaczenie działań integracyjnych i ustalanie wspólnych kierunków działania.

- Do podstawowych uwarunkowań budowania zespołu rodzicielskiego badani rodzice zaliczyli znajomość członków zespołu, budowanie interakcji w toku realizowanych wspólnie zadań oraz umacnianie wzajemnych więzi. Respondenci prawidłowo identyfikują zachowania członków grupy sprzyjające i niesprzyjające

budowaniu zespołu rodzicielskiego. Niestety rolę inicjatora wspólnych działań na rzecz edukacji własnych dzieci rodzice przypisują głównie nauczycielowi, podkreślając kompetencje pedagogów i wskazując na dominującą rolę nauczyciela-wychowawcy w kontaktach z rodzicami.

- Funkcjonowanie rodziców w zespole wymaga wyłonienia lidera bądź liderów grupy. Rodzice uczniów ze szkół podstawowych podkreślają znaczenie takich cech osobowości lidera, jak komunikatywność, otwartość, koleżeństwo, neutralność oraz znaczenie umiejętności organizacyjnych i koordynujących. Dominujące strategie wyboru lidera rodzicielskiego zespołu uporządkowano według powszechności rozwiązań w badanych szkołach i obejmują: wskazanie lidera przez nauczyciela-wychowawcę (60,5% respondentów informuje o takich strategiach), samodzielne zgłoszenie się rodziców aktywistów (26,7% pytanym rodziców wskazuje omawianą strategię), dostrzeganie kreatywnego pomysłodawcy przez grono rodziców (12,8% ankietowanych rodziców)...

Słowa kluczowe: rodzice, szkoła, edukacja, liderzy, strategie działania

Streszczenie: *Wzajemne relacje rodziny i szkoły jako dwóch podstawowych środowisk wychowawczych od dawna stanowią przedmiot zainteresowania pedagogów. Także współcześnie kontakty nauczycieli i rodziców traktuje się jako istotną składową w procesie edukacji młodego pokolenia. Pomimo takich przesłanek rodzicom w wielu szkołach podstawowych trudno znaleźć właściwe miejsce w przestrzeni rodzinno-szkolnej. Autorka opracowania podjęła się próby rozpoznania dwóch zasadniczych kwestii: miejsca wyznaczanego rodzicom w szkole oraz sposobów budowania rodzicielskich zespołów, strategii wyłaniania liderów grup rodzicielskich w szkołach podstawowych województwa podkarpackiego. Zgromadzone dane empiryczne poddano kategoryzacji i umiejscowiono je na skali jakościowej, której stopnie określono jako: rodzice czuwający nad dzieckiem, rodzice informowani i nadzorowani przez nauczycieli i pedagogów, rodzice doskonaleni i doskonalący się oraz rodzice wspierający i współdecydujący o procesie edukacji*

Joanna Skibska

(dr ; Akademia Techniczno – Humanistyczna w Bielsku Białej)

Rodzina w procesie edukacji dziecka w młodszym wieku szkolnym z deficytami rozwojowymi

...Rodzina dla każdego dziecka jest bardzo ważnym środowiskiem wychowawczym, mającym bardzo duży wpływ na to, jakie jest i jakie będzie dziecko. „Każda chwila się liczy. Jest to jak wpłacanie na konto. Jak długo saldo jest dodatnie, życie emocjonalne dziecka będzie właściwe i dziecko będzie miało mniej problemów”. To, co dziecko „wyniesie” z domu rodzinnego oraz w zależności od tego, czy zaspokojone będą jego potrzeby: akceptacji, bezpie-

czeństwa, wsparcia i bezwarunkowej miłości, w taki sposób będzie potrafiło radzić sobie w dorosłym życiu. Kolejną ważną kwestią są nabyte przez dziecko w domu rodzinnym umiejętności życiowe dostosowane do indywidualnych możliwości rozwojowych, bowiem stanowią fundament funkcjonowania w przestrzeni życiowej...

...Jak odnosić się do dziecka, aby wyrosło na możliwie najlepszego człowieka? Jak stworzyć pomiędzy sobą a dzieckiem więzi emocjonalne, których ono tak bardzo potrzebuje? Jak postępować, by zapewnić dziecku prawidłowe i najlepsze warunki rozwoju? Często zadajemy sobie tego typu pytania i poszukujemy..

...Rodzina dziecka z deficytami rozwojowymi ma do odegrania niełatwą rolę wynikającą w dużym stopniu z sytuacji społecznej osób niepełnosprawnych oraz trudności pojawiających się nie tylko w przestrzeni edukacyjnej. Bowiem często to, co powinno, rozmija się z tym, co jest. Rodzice dziecka z deficytami rozwojowymi pozostają sami ze swoimi problemami doświadczanymi każdego dnia w różnych aspektach życia. Dlatego aby zmienić tę sytuację, bardzo ważnym jest uczynienie z rodzica partnera oraz uświadomienie, że jest on ważnym ogniwem procesu edukacyjnego, który wspólnie z nauczycielem powinien decydować o tym, jak dostosować warunki i wymogi edukacyjne, aby kształcenie i wychowanie dziecka z deficytami rozwojowymi było najefektywniejsze oraz umożliwiało zdobywanie umiejętności przystosowawczych...

Słowa kluczowe: *wielowymiarowość potrzeb dziecka, rodzina dziecka z deficytami rozwojowymi, rodzice uczestnikami procesu edukacyjnego, zachowania przystosowawcze, umiejętności życiowe, program funkcjonalny*

Streszczenie: *Rozdział został poświęcony miejscu rodziny w procesie edukacji dziecka z deficytami rozwojowymi w młodszym wieku szkolnym. Scharakteryzowano różne aspekty potrzeb małego dziecka z uwzględnieniem kontaktu wzrokowego i fizycznego, skoncentrowanej uwagi, dyscypliny pełnej miłości, atmosfery wychowawczej oraz bezwarunkowej miłości. Omówiono rolę rodziny w życiu dziecka z deficytami rozwojowymi oraz kształtowanie i rozwijanie jego samodzielności i autonomii. Przedstawiono rodziców jako ważne ogniwo procesu edukacyjnego dziecka z deficytami rozwojowymi, którzy powinni kształtować zachowania przystosowawcze oraz rozwijać i doskonalić umiejętności życiowe, będące w przyszłości fundamentem niezależnego i samodzielnego życia dziecka.*

Część IV

Osoby starsze w rodzinie i społeczeństwie

Ewa Sarzyńska-Mazurek

(dr hab; Uniwersytet Marii Curie Skłodowskiej w Lublinie)

Nastawienie do przypadkowych zdarzeń z perspektywy wieku

...Współczesny świat często jest opisywany w kategoriach zmian, które są trudne do przewidzenia, nieplanowane. Ilustracją tego niech będą słowa specjalisty do spraw zarządzania N.N. Taleba, który proponuje czytelnikom następujące zadanie: „Zastanówcie się nad swoją historią. Policzcie ważne wydarzenia, przemiany technologiczne i wynalazki, do których doszło w waszym otoczeniu od chwili, kiedy przyszliście na świat, i porównajcie je z wcześniejszymi przewidywaniami. Ile z tych zmian przebiegało zgodnie z jakimkolwiek harmonogramem? Przyjrzyjcie się swojemu życiu prywatnemu, na przykład temu jak wybraliście zawód albo poznaliście swoich partnerów; pomyślcie o decyzji o emigracji z ojczyzny, o wszystkich zdradach, które was spotkały, o sytuacjach, w których nagle się wzbogaciliście albo straciliście dużo pieniędzy. Jak często takie zdarzenia przebiegały zgodnie z planem?”. Jak przypuszcza autor tych słów, większość ludzi doświadczyła w swoim życiu niezliczonej ilości nieplanowanych zmian, których tempo jest na tyle duże, że człowiek często nie jest w stanie ich przewidzieć, a co za tym idzie: właściwe się do nich przygotować...

...We współczesnym świecie trudno o przejrzystość, przewidywalność, funkcjonowanie zgodnie z planem. J.D. Krumboltz i A.S. Levin, specjaliści od doradztwa kariery, wręcz zauważają, że można, czy wręcz należy, zrezygnować z planowania, gdyż plany ograniczają możliwości wyboru². Podobnego zdania jest N.N. Taleb, który twierdzi, że ludzie często łudzą się, że mogą przewidzieć przyszłość i się do niej przygotować...

Słowa kluczowe: *przypadkowe zdarzenia, nastawienie do przypadkowych zdarzeń, pokolenie „Baby Boomers”, „pokolenie X” „pokolenie Y”*

Streszczenie: *Zmienność, nieprzewidywalność współczesnego świata stawia człowieka wobec konieczności radzenia sobie z nowymi, nieznanymi sytuacjami. Ludzie nie zawsze mają pozytywne nastawienie wobec przypadkowych zdarzeń, jakich przychodzi im doświadczać w życiu. Celem podjętych rozważań było określenie, w jakim stopniu przypadkowe zdarzenia zaważyły na biografiiach zawodowych badanych reprezentujących różne pokolenia pracowników. Ponadto starano się odkryć, czy istnieją różnice w nastawieniu do przypadkowych zdarzeń pomiędzy badanymi grupami pracowników. Badaniami objęto 156 osobową grupę pracowników administracji. W toku podjętych analiz stwierdzono, że przypadkowe zdarzenia występujące na różnych etapach życia mają dość znaczący udział w kształtowaniu karier zawodowych badanych. Nie odkryto natomiast istotnych różnic pomiędzy poszczególnymi pokoleniami pracowników w zakresie ustosunkowania do przypadkowych zdarzeń. Brak zróżnicowania w owym nastawieniu nie wydaje się tak zaskakujący, jeśli przywołamy kontekst prowadzonych wcześniej badań nad tym zagadnieniem. Ta sytuacja zachęca natomiast do podejmowania dalszych eksploracji badawczych, które miałyby na celu zdiagnozowanie źródeł różnic w nastawieniu do przypadkowych zdarzeń pomiędzy ludźmi. Konsekwencją podjętych działań mogłyby być propozycje*

działań edukacyjnych, które pozwoliłyby ludziom nauczyć się lepiej funkcjonować w warunkach nieustannej zmiany.

Anna Kanios

(dr hab.; Uniwersytet Marii Curie – Skłodowskiej w Lublinie)

Postawy studentów pracy socjalnej wobec osób starszych a style radzenia sobie ze stresem - perspektywa badawcza

...Pozycja społeczna człowieka starszego w społeczeństwie na przestrzeni lat znacznie się obniżyła. B. Synak stwierdza: „nigdy chyba świat nie był tak sprzymierzony przeciw starszej generacji jak obecnie, nigdy też pozycja społeczna człowieka starego nie była tak niska”. Zanika szacunek dla wieku, pojawia się obojętność, a nawet niechęć wobec ludzi starszych oraz tzw. gerontofobia...

...Zjawisko nierównego traktowania różnych kategorii wiekowych wiąże się ze stereotypami, a one z kolei prowadzą do uprzedzeń i dyskryminacji ze względu na wiek. Zjawisko to w literaturze nosi nazwę ageizmu...

...Rozważania z zakresu postaw społecznych wobec osób starszych zazwyczaj dotyczą problemu ageizmu, dyskryminacji z powodu wieku, nierównego traktowania ludzi starszych połączonego ze stereotypami, a w skrajnych przypadkach - przemocy...

Słowa kluczowe: *starość, starzenie się, postawy, ludzie starsi, style radzenia sobie ze stresem*

Streszczenie: *Pozycja społeczna człowieka starszego w społeczeństwie na przestrzeni lat znacznie się obniżyła. Postawy społeczne wobec osób starszych są zazwyczaj mniej pozytywne niż wobec osób młodszych. Celem badań było zdiagnozowanie zależności pomiędzy postawami studentów kierunku praca socjalna wobec osób starszych a ich stylami radzenia sobie ze stresem. Do oceny postaw studentów pracy socjalnej wobec osób starszych użyto Dyferencjału Semantycznego CE. Osgooda, G.J. Suciego i P.H. Tannebauma, który służy do pomiaru znaczenia konotacyjnego pojęć. Do badania stylów radzenia sobie z w sytuacjach stresowych zastosowano Kwestionariusz CISS (Coping Inventory for Stressful Situations) opracowany przez Normana S. Endlera i Jamesa DA. Parkera, a zaadoptowany do warunków polskich przez P. Szczepaniaka, J. Strelaua i K. Wrześniewskiego. W wyniku przeprowadzonych badań pilotażowych na grupie 144 studentów kierunku praca socjalna okazało się, że przyszli pracownicy służb społecznych w większości prezentowali postawy neutralne wobec osób starszych, a ich style radzenia sobie ze stresem nie korelowały z postawami wobec osób starszych.*

Agnieszka Kozerska

(dr ; Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie)

Typy sieci społecznych polskich seniorów i ich wybrane uwarunkowania

...Badania prowadzone na terenie różnych krajów pokazują, że uczestnictwo społeczne seniorów jest ważnym korelatem dobrostanu osób starszych, ma związek z ich zdrowiem psychicznym, a także z uzyskiwaniem wsparcia od innych osób w sytuacjach trudnych. Jest także uważane za predyktor długo-wieczności, korzystania przez seniorów z usług placówek zdrowia lub socjalnych. Znaczenie uczestnictwa społecznego podkreśla się też w koncepcjach tzw. „pomyślnego starzenia się”. Na przykład CD. Ryff proponuje następujący zbiór kryteriów odnoszący się do pomyślnego starzenia się: samoakceptacja, dobre relacje z innymi, niezależność, kontrola nad własnym środowiskiem, cel w życiu, rozwój osobisty. Z kolei w modelu J. Rowe i R. Kahna uwzględnia się trzy komponenty: 1) brak choroby lub niepełnosprawności; 2) wysoki poziom funkcjonowania poznawczego i fizycznego; 3) aktywne zaangażowanie w życie. Zdaniem autorów, aby można było mówić o pomyślnym starzeniu się, potrzebne są wszystkie trzy wymienione elementy...

...Miejsce zamieszkania różnicuje osoby starsze pod względem typu sieci społecznych, w jakich funkcjonują. W dużych miastach uczestnictwo w sieciach społecznych złożonych z dużej liczby osób ma związek z wysokością dochodów i wykształceniem. Związek ten nie jest aż tak silny w przypadku mieszkańców wsi. Niezależnie od miejsca zamieszkania aktywność religijna przejawiająca się w uczestnictwie w organizacjach religijnych lub udziale w nabożeństwach jest czynnikiem sprzyjającym nawiązywaniu regularnych kontaktów towarzyskich z wieloma osobami. W przypadku mieszkańców miast takim czynnikiem jest jeszcze uczestnictwo w organizacjach upowszechniających wiedzę. Mieszkańcy wsi nie mają dostępu do tego typu instytucji. We wsiach działa 11% UTW, podczas gdy proporcja mieszkańców wsi w Polsce wynosi 39%. W związku z tym w urzędowych dokumentach zwraca się uwagę na potrzebę wykorzystania do promowania koncepcji aktywnego starzenia się, lokalnej infrastruktury i potencjału środowiskowego na przykład szkół, domów kultury, domów parafialnych, ochotniczej straży pożarnej itp. Jak wynika z przeprowadzonej analizy, w małych polskich miejscowościach duże znaczenie w promowaniu aktywnego starzenia się mogą mieć zwłaszcza domy parafialne i organizacje religijne...

...W niniejszym rozdziale sprawdzano także związek pomiędzy typem sieci społecznej a pragnieniem życia. Uzyskany wynik daje podstawę do sformułowania wniosku, że osoby utrzymujące regularne kontakty towarzyskie z wieloma osobami charakteryzują się silniejszym pragnieniem życia, w porównaniu do osób funkcjonujących w ubogich sieciach społecznych...

Słowa kluczowe: *seniorzy, typy sieci społecznych, uczenie się nieformalne seniorów*

Streszczenie: *Celem pracy jest zbadanie wybranych uwarunkowań typów sieci społecznych, w jakich funkcjonują seniorzy w Polsce. Analizę przeprowadzono na podstawie danych zebranych w ramach projektu „Diagnoza Sołeczna2013”, dostępnych na stronie www.dlagnoza.com. Dane dotyczyły polskich seniorów (osób powyżej 60 roku życia). Do pogrupowania osób badanych wykorzystano metodę analizy skupień. Wyróżniono trzy typy sieci społecznych: 1) sieć zróżnicowana; 2) sieć rodzina i przyjaciele; oraz 3) sieć uboga, ograniczona. Grupa 3 okazała się najbardziej liczna. Na podstawie uzyskanych wyników można stwierdzić, że miejsce zamieszkania różnicuje osoby starsze pod względem typu sieci społecznych, w jakich funkcjonują. W dużych miastach uczestnictwo w sieciach społecznych złożonych z dużej liczby osób ma związek z wysokością dochodów i wykształceniem. Związek ten nie jest aż tak silny w przypadku mieszkańców wsi. Niezależnie od miejsca zamieszkania aktywność religijna przejawiająca się w uczestnictwie w organizacjach religijnych lub udziale w nabożeństwach jest czynnikiem sprzyjającym nawiązywaniu regularnych kontaktów towarzyskich z wieloma osobami. W przypadku mieszkańców miast takim czynnikiem jest jeszcze uczestnictwo w organizacjach upowszechniających wiedzę.*

Barbara Wojtkiewicz.

Konspekt lekcji wychowania fizycznego. Nauczanie techniki marszu nordic walking. Doskonalenie koordynacji ruchowej.

Cel główny: Wzmacnianie ogólnej sprawności fizycznej , poprawa koordynacji ruchowej.

Cele szczegółowe w zakresie:

Umiejętności: uczeń potrafi poruszać się prawidłową techniką nordic walking

Wiadomości: poznanie aktywnych form spędzania wolnego czasu w terenie

Sprawność fizyczna: podnoszenie sprawności fizycznej, wytrzymałości organizmu, koordynacji ruchowej

Wychowawczy: uczeń umie współdziałać w grupie , dba o bezpieczeństwo własne i współwiczających

Ścieżka edukacyjna: edukacja prozdrowotna – aktywność fizyczna w różnych okresach życia

Metody realizacji zadań:

- realizacja zadań ruchowych: zadaniowo-ściśła, bezpośredniej celowości ruchów, indywidualizacji
- przekazywanie wiedzy : pokaz, objaśnienie
- zadania wychowawcze: wysuwanie sugestii

Sprzęt : kijki do nordic walking

Miejsce ćwiczeń: park przyszkolny

Czas ćwiczeń : 90 minut

Klasa: I technikum

Tok lekcji

Tok lekcji	Nazwa zabawy, gry, ćwiczenia	Czas min.	Uwagi organizacyjno - porządkowe
1. Część wstępna			
Czynności organizacyjno-porządkowe	Zbiórka, powitanie, podanie tematu lekcji ,wyjaśnienie wpływu chodzenia z kijami nordic walking, na organizm człowieka . Dojście do parku.	10	Kontrola stroju, stanu sprzętu, dobór sprzętu ,zwrócenie uwagi na zachowanie bezpieczeństwa podczas wykonywania ćwiczeń z kijami .
Przygotowanie do wysiłku - zabawa	Zabawa "Złap kij" - prawą ręką trzymamy kij oparty o podłoże, na sygnał	5	Ustawienie w okręgu

<p>ożywiająca</p> <p>Rozgrzewka</p>	<p>nauczyciela puszczając kij poruszamy się w lewą stronę i chwytamy kij osoby po lewej stronie. Osoba, która nie złapie kija opada z gry .</p> <p>- pozycja wyjściowa- nogi w lekkim rozkroku, ramiona wysunięte z kijami w przód na wysokości barków – praca nadgarstkami góra - dół</p> <p>-pozycja wyjściowa- jak wyżej -ruch „wiosłowy” przed sobą</p> <p>-pozycja wyjściowa- jak wyżej – chwyt kijków poziomo w połowie ich długości -wznosy góra i w dół wzdłuż tułowia</p> <p>-pozycja wyjściowa- jak wyżej- kije za plecami - skręty tułowia w prawą i lewą stronę.</p> <p>- pozycja wyjściowa –jak wyżej- kije wbite w podłoże przed sobą – podskoki z jednoczesnym skretem tułowia</p> <p>- pozycja wyjściowa jak wyżej- opierając się na kijach ruch</p>	<p>10</p>	<p>Zwracamy uwagę na bezpieczeństwo podczas wykonywania ćwiczeń, oraz odpowiednie odległości między ćwiczącymi.</p> <p>Wszystkie ćwiczenia wykonujemy po 10 powtórzeń</p>
-------------------------------------	--	-----------	---

<p>2. Część główna</p> <p>Nauczanie prawidłowego chodu z kijami nordic walking</p>	<p>okrężny kolan (nogi lekko ugięte w kolanach)</p> <p>- pozycja wyjściowa jak wyżej - zgięcie grzbietowe i podeszwowe stopy</p> <p>Ćwiczenia metodyczne.</p> <p>-pozycja wyjściowa- sylwetka wyprostowana, krok podstawowy płaski wydłużony ,stopę stawiamy „ pięta –śródstopie – palce”</p> <p>-pozycja wyjściowa – jak wyżej- ramiona wzdłuż tułowia, chwyt kijków w połowie długości (w poziomie). Marsz z naprzemienną pracą rąk i nóg</p> <p>-pozycja wyjściowa- jak wyżej- zakładamy kije , dłonie otwarte- nie trzymają rękojeści kijka , marsz- kije zwisają swobodnie „włokąc” je po podłożu</p> <p>- pozycja. wyjściowa- jak wyżej.- dłonie lekko zaciśnięte na rękojeści kijków. Marsz z wbijaniem kijków w odpowiednim miejscu i pod odpowiednim kątem</p>	<p>30</p>	<p>Ustawienie w rozsypce bez sprzętu – marsz na odcinku 2x50 m</p> <p>-kije trzymane równoległe do podłoża, marsz tak zwanym krokiem krzyżowym na odcinku 2x 50m</p> <p>- marsz na odcinku 2x50m</p>
--	--	-----------	--

	<p>-nauka wypuszczania kija- odepchnięcie od podłoża przy otwartej dłoni [nacisk na półrękawiczkę rękojeści kija]</p> <p>- zabawa " Raz- dwa- trzy Baba Jaga patrzy"</p> <p>- marsz po parku z kijkami</p> <p>-pozycja wyjściowa- postawa wyprostowana, kije trzymamy prawą ręką, lewa ręka chwyta za lewą stopę- przyciągamy do pośladka</p> <p>- pozycja wyjściowa - jak wyżej- zmiana ręki i nogi</p> <p>- pozycja wyjściowa - jak wyżej- kije trzymamy nad głową- skłony tułowia w przód</p> <p>-pozycja wyjściowa -jak wyżej- dłonie opieramy na rękojeści kija- wspięcie palce – pięty</p> <p>- pozycja wyjściowa j-jak wyżej- kije trzymamy oburącz- wznosy kijów przodem w górę i w dół</p> <p>-zbiórka, przypomnienie celów</p>	<p>.</p> <p>-kije wbijamy w połowie długości między nogą wykroczną a zakroczną , ręce w tzw. stanie relaksu, z minimalnym ugięciem w łokciu , kije wbijamy pod kątem ok. 45 st. w stosunku do podłoża-.marsz na odcinku 2 x 50 m.</p> <p>marsz 2x50m.</p> <p>- na hasło zabawy uczniowie zatrzymują się i kontrolują prawidłowe ułożenie rąk i nóg</p> <p>-uczniowie rozstawieni w</p>
--	--	--

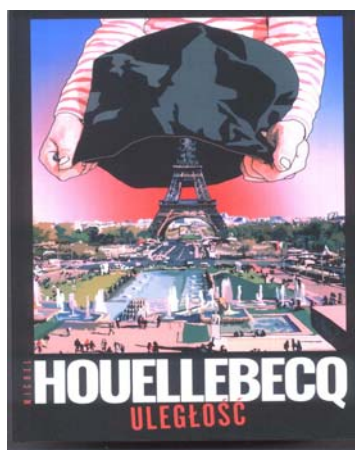

Zbigniew Cendrowski
Rekomendacje

(Holokaust - to co o nim wiemy, i jak o nim opowiadamy, jest wciąż i pewnie długo jeszcze, może do końca ludzkości, stanowić będzie wstydlive pęknięcie naszego człowieczeństwa trudne do zrozumienia i akceptacji.)

Te książki wybrałem przypomniawszy sobie słowa Karla Jaspersa wypowiedziane po II Wojnie Światowej :

Woleliśmy zachować życie z tej słabej, chociaż słusznej racji, że nasza śmierć nie mogłaby nic pomóc. Ale to, że żyjemy, stanowi naszą winę"

Michel Houellebecq
Uległość Wyd. WAB 2015

(Tak pisze profesor Houellebecq w roku 2015 !)

Francja rok 2022. ...W wyborach wygrywa Bractwo Muzułmańskie. Dziedzina którą szczególnie interesuje się przewodząca partia i Prezydent Mohammed Ben Abbas jest edukacja...

...Tam szybko następują największe zmiany – od nazw uczelni, przez weryfikację wyznania wykładowców i strojów obowiązujących uczennice, po ograniczeniu edukacji dla dziewcząt... warunki dyktuje już nowa większość religijna...

...Bractwo Muzułmańskie to dość szczególna partia, mająca obojętny stosunek do wielu zagadnień politycznych - przede wszystkim nie uważa gospodarki za sprawę najważniejszą. Dla nich kluczowe elementy to demografia i szkolnictwo; wygra ta grupa ludności, która ma najwyższą rozrodczość i potrafi przekazywać swoje wartości. Ich zdaniem sprawa jest prosta: gospodarka, nawet geopolityka, to zwykle mydlenie oczu, a przyszłością zawładnie ten, kto sprawuje kontrolę nad dziećmi. Koniec, kropka. Tak więc jedyny punkt, na którym im naprawdę zależy, to edukacja....

...Według Bractwa każde francuskie dziecko powinno być objęte islamskim nauczaniem od początku do końca szkoły. A islamskie nauczanie jest zasadniczo odmienne od laickiego. Po pierwsze, żadnej koedukacji, po drugie, tylko niektóre typy szkół mogą być dostępne dla dziewcząt. W gruncie rzeczy większość z nich powinna po ukończeniu szkoły podstawowej kontynuować naukę w szkołach gospodarstwa domowego i jak najszybciej wychodzić za mąż; tylko niewielka mniejszość może przed ślubem studiować literaturę lub sztukę; tak wyglądałby ich idealny model społeczny. Poza tym wszyscy nauczyciele, bez wyjątku, muszą być muzułmanami. Należy respektować nakazy religijne w stołówkach oraz przestrzegać przerw na pięć codziennych modlitw; przede wszystkim jednak program nauczania musi być dostosowany do reguł koranicznych...

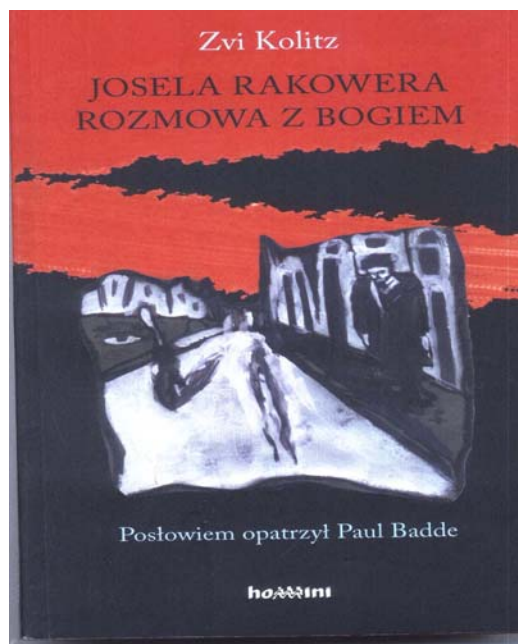
Zvi Kolitz

Josela Rakowera Rozmowa z Bogiem

Wyd. Homini 2007

**„Wierzę w słońce, nawet kiedy
nie świeci; Wierzę w miłość,
nawet kiedy jej nie czuję;
Wierzę w Boga, nawet kiedy
milczy.**

*(napis na ścianie piwnicy w
Kolonii nad Renem, gdzie przez
cały okres wojny ukrywała się
grupa Żydów)*

(Autor tej książki Zwi Kolitz napisał owo „wołanie z otchłani” wkrótce po zagładzie „Żydowskiej dzielnicy mieszkaniowej” w Warszawie. Tekst ten zaczął żyć własnym życiem zyskując rangę autentycznego „testamentu z warszawskiego getta”)

...Po palących, krwawoczerwonych promieniach słońca, które wpadają przez na wpół zamurowane okno mojego pokoju, z którego dzień i noc ostrzeliwaliśmy wroga, poznaję, że zmierzch jest już bliski i wkrótce zapadnie wieczór. To słońce nie wie zapewne, jak mało jest we mnie żalu, że nigdy więcej go nie zobaczę...

...Stało się z nami coś niebywałego: tak zmieniły się wszystkie nasze pojęcia i uczucia. Śmierć szybka i nagła zdaje się nam wybawicielką, wyzwolicielką, która zrywa kajdany... ...Leśne zwierzęta są mi tak bliskie i drogie, że czuję głęboki ból, kiedy słyszę, jak porównuje się do nich zbrodniarzy, którzy władają Europą. To nieprawda, że Hitler ma w sobie coś zwierzęcego. Jest on raczej — wedle mego głębokiego przekonania — typowym dzieckiem współczesnej ludzkości. Ta ludzkość zrodziła go i wychowała, on zaś jest najszczerzym wyrazicielem jej głęboko skrytych, wewnętrznych pragnień...

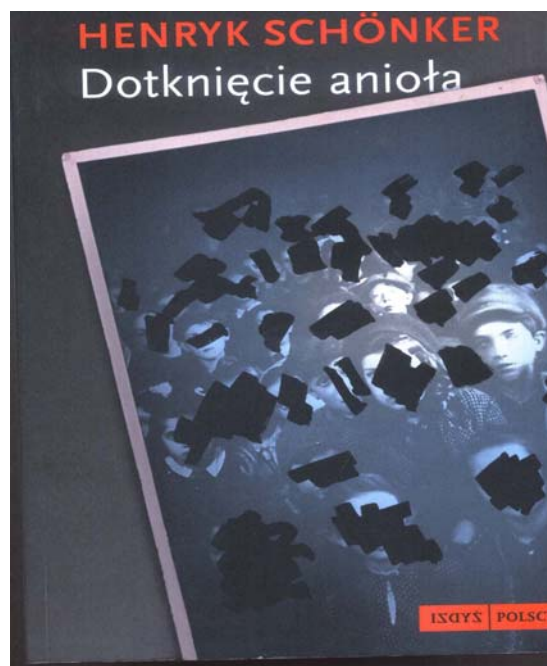
...W lesie, gdzie się ukrywałem, spotkałem pewnej nocy psa — chorego, zagłodzonego; wyglądał nienaturalnie, z podkulonym ogonem. Obaj zaraz odczuliśmy wspólnotę i podobieństwo naszego losu, bo przecież los psa nie jest w niczym lepszy od naszego...

...Mam jeszcze trzy butelki benzyny i są mi one droższe niż pijakowi wino. Kiedy niebawem jedną z nich wyleję na siebie, włożę do pustej butelki papier, na którym piszę te wersy, i schowam ją pomiędzy cegły na wpół zamurowanego okna tego pokoju. Jeśli ktoś ją kiedyś odnajdzie i przeczyta może zrozumie uczucie Żyda, jednego z milionów, który umarł opuszczony przez Boga, w którego tak mocno wierzył.

Henryk Schonker

Dotknięcie Anioła

„Dotknięcie anioła pojawia się obecnie w wersji znacząco uzupełnionej - potwierdziła się ważna hipoteza z pierwszych wydań: Oświęcim mógł stać się miejscem ocalenia Żydów, nie ich zagłady... na początku, gdyby nie obojętność świata, mógł być miejscem ratunku

(fragmenty wstępu do książki autorstwa **Zbigniewa Gluzy**)

...To książka z serii „Żydzi polscy”, Jak pisze wydawca : książka absolutnie niezwykła - zapisująca i niosąca ocalenie; świadectwo, które -odnosząc się do czasu masowej śmierci - mówiące o przetrwaniu, nie tylko człowieka, lecz i człowieczeństwa.

Dotknięcie anioła pojawia się obecnie w wersji znacząco uzupełnionej - potwierdziła się ważna hipoteza z pierwszych wydań: Oświęcim mógł stać się miejscem ocalenia Żydów, nie ich zagłady.

Holokaust jest dla Henryka Schönkera głównym obszarem poznania, mimo że doświadczył go jako dziecko. W swoich wspomnieniach opisuje przede wszystkim tamten czas, jednak śmierć czy zagrożenie nią nie stanowią tu podstawowej treści. To w tej historii niezwykle i wspaniale, jak bardzo życie może przeciwstawić się zniszczeniu, jak duchowość człowieka może chronić jego fizyczną egzystencję. I jak realna może się okazać obecność Sił Wyższych, jeśli tylko nie zwątpi się w Ich istnienie.

Autor miał w 1939 roku osiem lat - z każdym miesiącem Zagłady był jednak coraz bardziej uważnym i świadomym obserwatorem. Wielkie znaczenie ma w tym świadectwie przełom lat 1939/40. Ten okres opisany jest nie na podstawie osobistych przeżyć, choć własna, dziecięca pamięć Autora potwierdzała niektóre obrazy i nastroje. Oparł się w tej części na notatkach i

ustnych relacjach swego ojca, Leona Schönkera, który pragnął ogłosić - czego sam był wiarygodnym świadkiem - że Oświęcim nie musiał stać się symbolem Zagłady, że na początku, gdyby nie obojętność świata, mógł być miejscem ratunku.

...Świadectwo Henryka Schönkera powstało w Izraelu sześćdziesiąt lat po opisanych wydarzeniach, zasadnicza ich część została ukończona w Tel Awiwie w roku 2001, Prologi Epilog - w styczniu 2005. Po ukazaniu się dwu edycji książki (w latach 2005 i 2006), przedstawiona w niej szansa masowej emigracji Żydów z Oświęcimia do Palestyny w początkach II wojny znalazła - dzięki badaniom dr. Artura Szyndlera - jednoznaczne potwierdzenie (opisane po raz pierwszy jesienią 2008, w „Karcie” 56). Odnalezione dokumenty przedstawiamy w Aneksie. Poznawszy je, historycy kwestionujący wcześniej prawdziwość świadectwa Leona Schönkera, podanego tu przez jego syna, przyznawali, że ta dotąd nieudokumentowana rewelacja jest prawdziwa.

Tym mocniej więc stajemy wobec fundamentalnego pytania: czy historia Żydów w Polsce mogłaby potoczyć się pod okupacją niemiecką inaczej, gdyby świat zachodni nie zlekceważył ich dramatycznych apeli o ratunek ? Bo jeśli naprawdę „Żydzi w Polsce zostali sami”, to doświadczenie Holokaustu obciąża w wymiarze moralnym cały świat, nie zaś tylko sprawców - ludobójcze Niemcy i ich europejskich pomocników.

...Dotknięcie anioła to przede wszystkim książka o ocaleniu. Nie tylko o nieprawdopodobnie szczęśliwym zbiegu wielu okoliczności, dzięki któremu przetrwała żydowska rodzina. To książka o takich wymiarach tego potwornego świata, które ocalają. O takich sferach duchowości człowieka, które pokonują ludzką małość - i tak chronią sens naszego istnienia.

...Henryk Schönker jest nie tylko autorem, który tak pisze, ale też postacią o szczególnej energii. Podczas przygotowania książki do druku, gdy próbowaliśmy wyjaśniać różne wątki, zdarzały się niezwykle zbiegi okoliczności, zaskakujące odkrycia, odsłaniające nowe poznawczo przestrzenie...

Aktualne, ciekawe wiadomości z różnych prozdrowotnych portali

W Liderze cytujemy sygnalnie wybrane fragmenty interesujących informacji i zachęcamy do czytania ich pełnych wersji na www.medexpress.pl; www.rynekzdrowia.pl i innych portalach. Jak czytasz to wiesz.

**Udar – jedna z głównych przyczyn zgonów w Polsce
1 grudnia 2015**

Co roku 80-85 tys. osób ma udar mózgu, umiera ok. 30 proc. z nich. Na ten temat w Warszawie rozmawiali uczestnicy konferencji „Udar – każdy pacjent jest ważny”.

... Udar to jeden z najczęściej występujących zespołów chorobowych w Polsce. W 85 proc. przypadków mamy do czynienia z niedokrwieniem, niedotlenieniem na skutek zmian w naczyniach wewnątrz – czy zewnątrz-mózgowych. W takich sytuacjach mówimy o udarze niedokrwinnym. Pozostałe 15 proc. to przypadki, w których dochodzi do pęknięcia ściany naczynia, czyli do udaru krwotocznego. Choć ryzyko wystąpienia udaru wzrasta wraz z wiekiem zdarza się, że zapadają na niego osoby 40-45-letnie – mówi konsultant krajowy ds. neurologii prof. Danuta Ryglewicz...W zapobieganiu udarom pomoc może przede wszystkim odpowiednia profilaktyka obejmująca eliminację czynników ryzyka, a także prowadzenie zdrowego trybu życia...Prawdopodobieństwo wystąpienia udaru zwiększają także zła dieta i brak ruchu...

Kluczowe reformy Radziwiłła

3 grudnia 2015

W Ministerstwie Zdrowia odbyła się konferencja całego nowego kierownictwa resortu...

Konstanty Radziwiłł zaprezentował dziennikarzom plan działań resortu. – Chciałbym zaprezentować to, co w Ministerstwie zajmuje nas najbardziej.

- Informatyzacja systemu ochrony zdrowia
- Mapy potrzeb zdrowotnych
- W przyszłym roku nie będzie kontraktowania
- Leki 75+
- kwestia własności podmiotów leczniczych
- finansowanie budżetowe
- zdrowie publiczne

Minister zapowiedział, że wszystkie pomysły będą wprowadzone po konsultacjach społecznych, z dużym wyprzedzeniem. Radziwiłł po raz kolejny potwierdził, że program in vitro nie będzie finansowanych z budżetu państwa.

Sens życia może zwiększyć jego długość

Medexpress, 3 grudnia 2015

...Osoby, które mają silne poczucie sensu życia, są mniej zagrożone chorobami układu sercowo-naczyniowego oraz przedwczesnym zgonem – przekonują naukowcy z Mt. Sinai

Czas na odrabianie zaniechań

Medexpress

3 grudnia 2015

...Po wielu latach polski system ochrony zdrowia doczekał się regulacji dotyczącej zdrowia publicznego. Ustawa, przygotowana w poprzedniej kadencji Sejmu, zacznie obowiązywać od przyszłego roku. Jeśli wierzyć deklaracjom polityków różnych opcji, panuje wśród nich zrozumienie, że zdrowie publiczne nie może mieć barw politycznych...

Przepisy dot. żywienia w szkołach będą bardziej przyjazne

PAP/Rynek Zdrowia, 3 grudnia 2015

... Rozporządzenie dotyczące zasad żywienia w szkołach i przedszkolach zostanie zmienione - zapowiedział w czwartek (3 grudnia) minister zdrowia Konstanty Radziwiłł. Zapewnił przy tym, że promocja zdrowego żywienia pozostaje wśród priorytetów resortu...

Osoby szczupłe mogą mieć problem metaboliczną otyłością.

Medexpress, 7 grudnia 2015

...Jak się okazuje osoby szczupłe również mogą być narażone na cukrzycę typu 2 czy na choroby układu krążenia...

...Szczupłe osoby o prawidłowej masie ciała mogą mieć zmagazynowane spore pokłady tkanki tłuszczowej. Jeśli okaże się, że u mężczyzny zawartość tłuszczu wynosi ponad 20–25 proc., a u kobiety 30–37 proc., to mamy do czynienia z syndromem TOFI, który znacznie

Minister zapowiada restrykcyjną politykę antytytoniową

Rynekaptek.pl, 08-12-2015,

...Resort zdrowia zapowiada realizację zadań z zakresu zdrowia publicznego. Na pierwszy rzut ma iść ustawa antynikotynowa i walka z paleniem papierosów. Także elektronicznych...

Radziwiłł : koniec z ochroną zdrowia

Medexpress, 8 grudnia 2015

...Obejmując urząd ministra zdrowia Konstanty Radziwiłł deklarował – Chciałbym zamienić ochronę zdrowia, system ochrony zdrowia na służbę zdrowia i to jest moje przesłanie. Chciałbym, żebyśmy służyli Polakom, tak żeby żyli dłużej, żeby żyli zdrowiej, żeby żyli aktywniej...

Obecnie w Polsce na 33 tys. podstawówek i gimnazjów działa 646 gabinetów.

...Tylko 30 proc. nieletnich w naszym kraju regularnie korzysta z opieki dentystycznej. Niemal 90 proc. dzieci cierpi na próchnicę. W Szwecji ten problem dotyczy 5 proc. dzieci i młodzieży..

...Obecnie w Polsce na 33 tys. podstawówek i gimnazjów działa 646 gabinetów. W małopolskich szkołach jest 18 gabinetów dentystycznych. W samym Krakowie zlikwidowano ich 50. Dzieci muszą korzystać z gabinetów ogólnodostępnych. Najtrudniejsza sytuacja jest na wsiach...

Gen oporności na każdy znany nam rodzaj antybiotyku

Wyborcza.pl/Rynek Zdrowia , 9 grudnia 2015

...Chińscy naukowcy odkryli bakteryjne geny oporności na antybiotyki odporne na każdy znany rodzaj antybiotyku. Nosicielami genów są mikroby zakażające zwierzęta hodowlane oraz ludzi. Teraz gen pojawił się w Danii, u pacjenta, który miał bakteryjne zakażenie krwi na początku tego roku...

Europie grozi "antybiotykowa apokalipsa".

Rynek Zdrowia 10 grudnia 2015

...Stosowane do produkcji żywności antybiotyki są zagrożeniem dla zdrowia ludzi - ostrzegają eksperci. Antybiotyków weterynaryjnych używa się nie tylko do leczenia zwierząt, ale również jako czynnik wzrostu przyspieszający osiągnięcie wysokiej masy ciała...

To nie cukier czy sól nas zabija tylko...

Medexpress, 11 grudnia 2015

...Kiedy cukier w herbacie może przyczynić się do otyłości i czy koniecznie trzeba zrezygnować z czekolady? O tym z prof. Iwoną Wawer z Wydziału Farmaceutycznego Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego rozmawia Alicja Dusza. ..

Pani Profesor, cukier krzepi czy nie?

... W tej chwili, gdy mówimy, że „cukier zabija”, że „cukier to biała śmierć”, to jesteśmy w innej rzeczywistości. Po pierwsze cukier dziś jest dostępny i jest bardzo tani, przez to spożywamy go w nadmiernych ilościach. Ale to nie jest największy problem, gorszym jest siedzący tryb życia. Dlatego naukowcy biją na alarm. Mają w tym dużo racji, ponieważ niespalony nadmiar cukru odkłada się w organizmie i jest potem przerabiany na tłuszcz....

...Nie zniechęcałabym do czekolady, bo pomimo, że ma bardzo dużo cukru, to czekolada ma inne właściwości. Ma związki polifenolowe dobrze oddziałujące na organizm. Nauka odkrywa dobrodziejstwa czekolady...

...Jestem zwolenniczką przede wszystkim tego, by ograniczyć nadmierne spożycie cukrów i to powinno dać dobry efekt. I oczywiście zwiększenie aktywności fizycznej, aby ten cukier spalić...

6 rzeczy, przez które można przedwcześnie odejść z tego świata

Medexpress

11 grudnia 2015

...O tym, że palenie papierosów i nadużywanie alkoholu mogą być przyczyną przedwczesnego zgonu, wie praktycznie każdy. Jednak nie wszystkie spośród pozostałych czynników ryzyka, które znalazły się na krótkiej liście przygotowanej przez australijskich naukowców, są tak oczywiste.

- Lista wygląda następująco:
- palenie papierosów,
- nadużywanie alkoholu,
- niezdrowa dieta,
- niedostateczna aktywność fizyczna,
- siedzący tryb życia,
- za mało lub za dużo snu.